

Grey Scale #13

DANES
PICTA
.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

ODDZIAŁ WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII
KATEDRA TAKTYKI WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

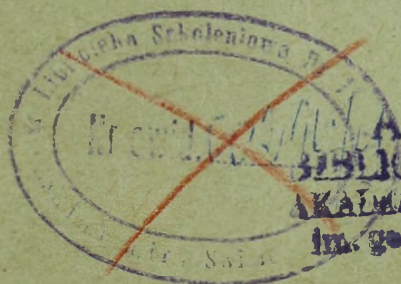

TAJNE

Egz. Nr. 39

plk dypl. Kazimierz KAGANIEC

**Temat: ZASADY OPRACOWANIA,
ORGANIZACJI I PROWADZENIA
CWICZEŃ WOJSK RAKIETOWYCH
I ARTYLERII**
(Skrypt)

029225
**ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIA
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego**

029225
029225

REMBERTOW

LUTY

1964

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. gen. broni K. Świerczewskiego

ODDZIAŁ WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII
KATEDRA TAKTYKI WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

~~TAJNE~~

Egz. Nr

39

plk dypl. Kazimierz KAGANIEC

**Temat: ZASADY OPRACOWANIA,
ORGANIZACJI I PROWADZENIA
ĆWICZEŃ WOJSK RAKIETOWYCH
I ARTYLERII**

(Skrypt)

029225
ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLNEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

Nr

429225
29225

REMBERTOW

LUTY

1964

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
Im. gen. broni K. Swieroszewskiego

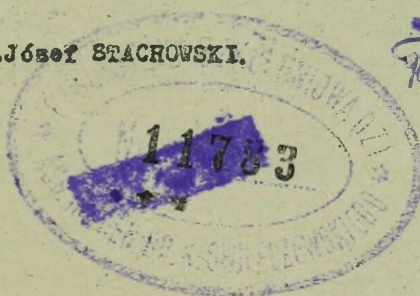
ODDZIAŁ WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII
KATEDRA TAKTYKI WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

"ZATWIERDZAM"
SZEF KATEDRY TAKTYKI WOJSK RAKIET. I ARTYLERII

TAJNE

Egz. Nr. 39

plk dypl. prof. Józef STACHOWSKI.

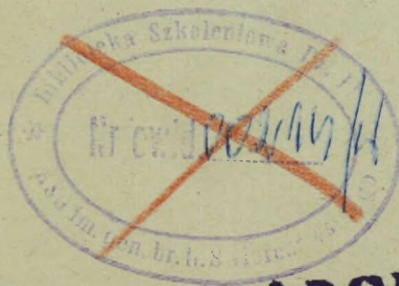

*Prekursor. pkt
12357*

plk dypl. Kazimierz KAGANIEC

"Zasady opracowania, organizacji i prowadzenia ćwiczeń
wojsk raketowych i artylerii".

/ S k r y p t /

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
Im. gen. broni K. Swieroszewskiego
029225

Warszawa

Styczeń

1964 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp

str.

I. ZASADY OPRACOWANIA ĆWICZEŃ:

1. Czynniki wpływające na autorów ćwiczenia /zespołu autorskiego/ 7
2. Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia 9
3. Opracowanie zadania 18
4. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia :... 21

II. ZASADY ORGANIZACJI ĆWICZEŃ:

1. Ustalenie składu aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących 26
2. Organizacja materiałowo-technicznego zabezpieczenia 33
3. Organizacja łączności kierownictwa ćwiczeń 35
4. Organizacja pozoracji pola walki i urządzeń rejonu ćwiczeń 37
5. Rozkaz organizacyjny 40
6. Przygotowanie aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących 44

III. ZASADY PROWADZENIA ĆWICZEŃ:

1. Prowadzenie zajęć ćwiczenia grupowego 46
2. Kierowanie przebiegiem ćwiczeń na mapach i ćwiczeń szkieletowych 50
3. Kierowanie przebiegiem ćwiczeń z wojskami 52
4. Omówienie ćwiczeń 56
- Zakończenie 58
- Bibliografia 58

W a t o p i:

W praktyce szkolenia oficerów i wojsk organizuje się różnorodne ćwiczenia na szczeblach taktycznych i operacyjnych. Ćwiczenia te są najbardziej odpowiednią formą przygotowania zarówno dowódców, sztabów oraz oficerów funkcyjnych, jak i całych pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych do prowadzenia walki /operacji/. W ramach tych ćwiczeń istnieje możliwość przeobrażenia wszystkich działań szkolenia bojowego w warunkach najbardziej zbliżonych do rzeczywistych sytuacji pola walki i bitwy.

Wszystkie możliwe tematy i treść ćwiczeń taktycznych z wojskami, do szczebla pułku /brygady/ włącznie, podane są w obowiązujących programach szkoleniowych. Natomiast tematykę ćwiczeń dywizyjnych, tematykę ćwiczeń wyższego szczebla oraz wszystkich ćwiczeń z oficerami - ustalają właściwi przełożeni.

Ustalone konkretne tematy oraz terminy przeprowadzenia ćwiczeń, dostosowane do warunków i potrzeb jednostek, szkół, uczelni i instytucji wojskowych, podaje się każdorazowo w ich aktualnych planach szkoleniowych. W planach tych ująwszy również skład uczestników poszczególnego ćwiczenia lub nazwę pododdziału, oddziału względnie związku taktycznego, z którymi będzie prowadzone planowane ćwiczenie.

Dowódca odpowiedzialny za przygotowanie i przeprowadzenie określonego ćwiczenia jest zwykle kierownikiem tego ćwiczenia. Niemniej jednak w uzasadnionych przypadkach może on powierzyć ogólne kierownictwo nad opracowaniem i organizacją danego ćwiczenia swemu zastępcy d/s liniowych lub szefowi sztabu.

Przed przystąpieniem do przygotowania /opracowania i organizacji /ćwiczenia, dowódca /kierownik ćwiczenia/ powinien uświadomić sobie treść tematu, zdać sobie sprawę z rodzaju i głównego celu ćwiczenia, przeanalizować konkretne warunki i potrzeby jednostki /szkoły, uczelni, instytucji/ oraz zastanowić się nad stroną organizacyjną ćwiczenia. Dokładne zrozumienie treści tematu, rodzaju i głównego celu ćwiczenia, pozwala dowódcy na uzmysłowanie sobie tego co w danym ćwiczeniu jest najistotniejsze oraz jakie warunki muszą być spełnione w tym ćwiczeniu, aby osiągnąć jego główny cel.

Przeanalizowanie konkretnych warunków i potrzeb jednostki /osoby, osoby, instytucji/ sprzyja ustaleniu realnych, ogólnych celów i zagadnień szkoleniowych oraz właściwej w tych warunkach strony organizacyjnej ćwiczenia.

Każdy organizator ćwiczenia powinien zawsze pamiętać o tym, że każde ćwiczenie nie może obejmować wszystkich możliwych zagadnień szkoleniowych związanych z określonym tematem. W związku z tym najpierw należy ustalić jakie zagadnienia były już przerobione w poprzednich ćwiczeniach i w jakim stopniu zostały one opanowane przez szkolenych, które z tych zagadnień należy obowiązkowo przerobić w danym ćwiczeniu, a które można będzie przerobić w następnych ćwiczeniach oraz jakie nowe elementy należy wprowadzić do tego ćwiczenia. Przy tym należy dążyć do tego, by zagadnienia przerabiane w kolejnych ćwiczeniach stanowiły pewną ciągłość i były uzupełnieniem poprzednich.

Po wykonaniu tych czynności, dowódca / kierownik ćwiczenia/ powinien wydać wytyczne dotyczące przygotowania ćwiczenia. Wytyczne te w zasadzie wydaje się zastępcy d/s liniowych lub szefowi sztabu. Na ich podstawie, sztab powinien sporządzić plan przygotowania ćwiczenia.

W planie przygotowania ćwiczenia ustala się terminy oraz wyznacza się osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych przedsięwzięć, jak np.:

- opracowanie ćwiczenia;
- ustalenie struktury organizacyjnej kierownictwa ćwiczenia, aparatu rozjemczego i grupy kontrolnej oraz obsady zespołów ćwiczących/ składu ćwiczących wojsk/, a także składu aparatu zabezpieczającego ćwiczenie;
- przygotowanie kierownictwa ćwiczenia, aparatu rozjemczego i grupy kontrolnej;
- przygotowanie posoracji;
- przygotowanie rejonu /miejsca/ przyszłych ćwiczeń;
- organizacja łączności kierownictwa;
- organizacja materiałowo-technicznego zabezpieczenia ćwiczenia;
- zapewnienie warunków bezpieczeństwa na ćwiczeniu;
- zapewnienie tajnego dowodzenia oraz tajemnicy państwowej i wojskowej;

- organizacja regulacji ruchu i służby porządkowo-ochronnej;
- przygotowanie ćwiczących /pododdziału, oddziału, związku taktycznego / do ćwiczenia;
- kontrola i praktyczna pomoc w przygotowaniu wojsk do ćwiczenia.

Poszczególne przedsięwzięcia organizacyjne dobiera się odpowiednio do rodzaju i charakteru ćwiczenia oraz dostosowuje do konkretnych potrzeb.

Plan przygotowania ćwiczenia zatwierdza dowódca /kierownik ćwiczenia/. Na podstawie tego planu, który jest odzwierciedleniem koncepcji kierownika ćwiczenia w zakresie jego organizacji, sztab wydaje niezbędne zarządzenia. }

I. ZASADY OPRACOWANIA ĆWICZEŃ

Opracowanie ćwiczenia, w zależności od szerebła i jego charakteru, można powierzać jednemu oficerowi lub zespołowi oficerów. Zespół taki nazywamy zespołem autorskim, a kierownika tego zespołu - głównym autorem.

W zależności od kierunku specjalizacji ćwiczących, autorem lub głównym autorem ćwiczenia powinien być oficer danej specjalności. Na przykład we wspólnym ćwiczeniu ogólnowojskowym - oficer ogólnowojskowy, a w samodzielnych ćwiczeniach wojsk rakietowych i artylerii - oficer wojsk rakietowych i artylerii itd.

W skład zespołu autorskiego zazwyczaj wchodzi przedstawiciele poszczególnych rodzajów wojsk i służb, albo poszczególnych służb i specjalności, którzy na tle ogólnej sytuacji taktyczno-operacyjnej opracowują zagadnienia według potrzeb swych rodzajów wojsk, służb lub specjalności.

Podstawą dla autora /zespołu autorskiego/ przy opracowywaniu konkretnego ćwiczenia są:

- obowiązujące programy i plany szkoleniowe oraz regulaminy, instrukcje i inne wydawnictwa wojskowe;
- warunki lokalne;
- wytyczne przełożonego.

Wytyczne do opracowania ćwiczenia może wydać osobiście dowódca /kierownik ćwiczenia/ lub zastępca dowódcy d/s liniowych względnie szef sztabu, o ile któryś z nich ma powierzone ogólne kierownictwo nad opracowaniem i organizacją ćwiczenia. Wytyczne te można podawać do wiadomości głównego autora lub całego zespołu autorskiego. Dla dobra całości ćwiczenia korzystniejszym jest ten drugi wypadek, ponieważ zmniejsza się wówczas prawdopodobieństwo wypaczenia koncepcji kierownika ćwiczenia oraz zapewnia się jej obiektywność i prawidłowość realizacji.

Wytyczne przełożonego nadają autorowi /zespołowi autorskiemu/ ogólny kierunek pracy. W tych wytycznych przełożony może wyrazić swoje życzenie co do taktyczno-operacyjnej koncepcji ćwiczenia i metody jego przeprowadzenia. Może także narzucić rejon ćwiczenia oraz ogólne cele i zagadnienia szkoleniowe, które należy osiągnąć i rozegrać w ćwiczeniu. Wytyczne mogą być węższe, względnie zawierać szerszy wachlarz zagadnień. W każdym wypadku

- 7 -

treść ich będzie uzależniona od konkretnych warunków szkoleniowych i organizacyjnych, a także od stopnia przygotowania autora / zespołu autorskiego/ pod względem teoretycznym i praktycznym.

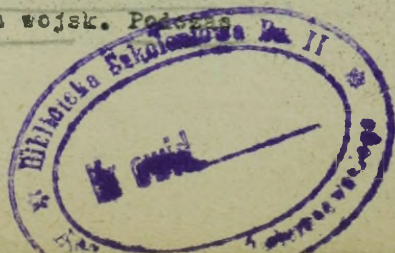
1. Czynności wstępne autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/.

Przed rozpoczęciem opracowania ćwiczenia, autor tego ćwiczenia /zespół autorski/ zobowiązany jest do wykonania szeregu czynności wstępnych. W pierwszym rzędzie zobowiązany jest przeanalizować wytyczne przełożonego do opracowania ćwiczenia. Podczas analizy tych wytycznych należy uzmysłowić sobie treść tematu ćwiczenia tj. charakter działań wojsk własnych i nieprzyjaciela, zdać sobie sprawę z rodzaju ćwiczenia, a więc czy to ma być na przykład ćwiczenie pokazowe, zgrywające, kontrolne, kompleksowe czy też inne. Ponadto trzeba uświadomić sobie główny cel ćwiczenia i z kim ćwiczenie to będzie prowadzone. Wreszcie trzeba zastanowić się nad tym, jakie sprawy zostały rozstrzygnięte w wytycznych przełożonego, a jakie trzeba rozwiązać samodzielnie.

W wyniku analizy wytycznych przełożonego należy wyciągnąć odpowiednie wnioski praktyczne, które z kolei pomogą ustalić dalszy tok pracy autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/.

Gdy ćwiczenie ma opracowywać zespół autorski, wówczas nieodzowne jest sporządzenie planu pracy tego zespołu. Taki plan pracy powinien uwzględniać zasadnicze czynności całego zespołu /głównego autora i jego pomocników/, związane z opracowaniem ćwiczenia oraz terminy ich realizacji.

2) Dalszą czynnością autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/ jest dobranie i przestudiowanie odpowiednich materiałów. Przy doborze materiałów potrzebnych do opracowania ćwiczenia, w pierwszym rzędzie powinny być brane pod uwagę obowiązujące programy i plany szkolenia, regulaminy i instrukcje, a dopiero później inne wydawnictwa wojskowe. Wśród tych materiałów trzeba wyszukiwać takie pozycje, rozdziały, zagadnienia, które ściśle powiązane są z tematem ćwiczenia i oświetlają go wszechstronnie. Istnieje również potrzeba zebrania materiałów, w których podane są zmiany w organizacji wojsk oraz aktualne poglądy naszych potencjalnych przeciwników w sprawach użycia i działania ich wojsk. Podczas

gromadzenia materiałów wskazane jest również wyszukanie i dobranie odpowiednich przykładów bojowych oraz przykładów z powojennych ćwiczeń i manewrów odnoszących się do tematu ćwiczenia.

Studiowanie wybranych materiałów daje możność zorientowania się w aktualnych poglądach na dany temat oraz pozwala wyłowić wszystkie specyficzne zagadnienia właściwe dla danego tematu i uwzględnić je w ćwiczeniu. Studiowanie materiałów jest także niezbędne do sformułowania odpowiednich wniosków teoretycznych oraz opracowania części teoretycznej ćwiczenia, które z kolei powinny stać się podstawą do skonstruowania ciekawej i ponagającej myśli przewodniej ćwiczenia. W miarę studiowania materiałów autor ćwiczenia /zespół autorski/ kształtuje swoją koncepcję konstrukcji całego ćwiczenia.

Po analizie wytycznych przełożonego, zebraniu i przestudiowaniu niezbędnych materiałów ułatwiających opracowanie ćwiczenia, może zachodzić potrzeba ustalenia i ostatecznego sformułowania ogólnych celów i zagadnień szkoleniowych oraz dokonania wyboru rejonu ćwiczenia. Potrzeba taka może mieć miejsce w takim przypadku, gdy przełożony osobiście nie rozstrzygnął tych spraw lecz pozostawił je w kompetencji autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/.

Przy ustaleniu ogólnych celów i zagadnień szkoleniowych trzeba brać pod uwagę rodzaj ćwiczenia, treść tematu, wymagania określone w programach i planach szkoleniowych oraz konkretne warunki i aktualne potrzeby jednostki /szkoły, uczelnie, instytucji/ - o czym była już mowa we wstępie.

W ćwiczeniach jednostronnych można ustalić ogólne cele i zagadnienia szkoleniowe, wspólne dla wszystkich szkół, względnie odrębne dla określonych zespołów ćwiczących. Na przykład odrębne dla dowództw i sztabów /ogólnowojskowych, rodzajów wojsk i służb/ oraz odrębne dla wojsk itp.

W ćwiczeniach dwustronnych należy ustalać cele i zagadnienia szkoleniowe osobno dla obu stron ćwiczących. W wypadkach, gdy dla obu stron przewidziany jest ten sam temat ćwiczenia, np. "Marsz i bój spotkaniowy dywizji", a położenie wyjściowe stron stwarza równe szanse wygrania walki przez każdą ze stron, wówczas można ograniczyć się tylko do określenia ogólnych celów szkoleniowych - jednakowych dla obu stron ćwiczących, bez ustalania ogólnych zagadnień szkoleniowych.

Ogólne cele i zagadnienia szkoleniowe są elementem opisowej części myśli przewodniej ćwiczenia, o czym będzie mowa w dalszej części skryptu.

Przy wyborze rejonu ćwiczenia należy przestrzegać, aby teren:

- odpowiadał tematowi ćwiczenia;
- umożliwiał przerobienie wszystkich zaplanowanych zagadnień szkoleniowych, a tym samym osiągnięcia postawionych celów szkoleniowych;
- był trudny i w miarę możliwości nieznanym ćwiczącym;
- w ćwiczeniach z wojskami raketowymi zapewniał zachowanie tajemnicy wojskowej a we wszystkich ćwiczeniach wykluczał możliwość niszczenia przez ćwiczących zasiewów i pól.

Ponadto wybór rejonu ćwiczenia trzeba także uzależniać od tego, czy ćwiczenie rozegrane będzie na mapach czy w terenie. W ćwiczeniach związanych z wyjazdem w teren, należy brać pod uwagę posiadany limit kilometrów /motogodzin/ na pojazdy mechaniczne i wozy bojowe oraz koszt tych dojazdów.

2. Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia.

Najważniejszą i zasadniczą czynnością autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/ jest opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia. Myśl przewodnia ćwiczenia stanowi z jednej strony - koncepcję całości ćwiczenia, a z drugiej strony - jest już podstawowym dokumentem będącym ostatecznym wyrazem koncepcyjnej pracy autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/. Można również powiedzieć, że myśl przewodnia ćwiczenia to idea autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/, albo kierownika ćwiczenia, służąca za podstawę do stworzenia skomplikowanych i pouczających sytuacji taktyczno-operacyjnych pozwalających rozegrać w ćwiczeniu wszystkie, ustalone przed tym, ogólne zagadnienia szkoleniowe, a tym samym osiągniąć wszystkie ogólne cele tego ćwiczenia. Wreszcie myśl przewodnia ćwiczenia stanowi podstawę do opracowania wszystkich dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia ćwiczenia.

Myśl przewodnią ćwiczenia opracowuje się w formie graficznej i opisowej lub tylko w formie graficznej. G r a f i c z n a c z ę ś ć m y ś l i p r z e w o d n i e j ć w i c z e n i a składa się z następujących elementów:

a/ w ćwiczeniach samodzielnych:

- zamiar stron;
- decyzja specjalistyczna /odnośnie użycia wojsk raketowych i artylerii/;

- zarys dynamiki lub dynamika walki /operacji/;
- położenie wyjściowe.

b/ W ćwiczeniach wspólnych:

- zamiar stron;
- decyzja stron;
- zarys dynamiki walki /operacji/;
- położenie wyjściowe.

Wszystkie elementy graficznej części myśli przewodniej ćwiczenia opracowuje się na mapach w skali zależnej od szczebla tego ćwiczenia. Konieczność dostosowania map do szczebla ćwiczenia podyktowana jest zasadą, że im wyższy szczebel tym mniejsza skala map. Ponieważ decyzję ćwiczącego szczebla wysowuje się z dokładnością do dwóch szczebli w dół, w związku z tym skala map powinna być tak dobrana, aby wszystkie opracowane na niej szczegóły były dobrze widoczne, a ogólne tło nie zaciemniało rysowanej sytuacji.

Mogą być odstępstwa od tej zasady wówczas, gdy zachodzi konieczność opracowania zamiaru stron w szerszym zakresie i osobno od innych elementów graficznej części myśli przewodniej ćwiczenia. Ma to miejsce w ćwiczeniach często na wyższych szczeblach. W takim wypadku zamiar stron opracowuje się na mapach w skali mniejszej od map pozostałych elementów myśli przewodniej ćwiczenia.

a/ Zamiar stron

Zamiar stron samodzielnego lub wspólnego ćwiczenia taktycznego jest tłem ogólnym odzwierciedlającym decyzję i przewidywany plan działania stron, na którym umiejscawia się szczebel ćwiczący.

Zamiar stron ogólnowojskowego ćwiczenia wspólnego sporządza się przeważnie o jeden a w niektórych wypadkach o dwa szczeble wyżej od szczebla rozgrywanego w ćwiczeniu z uwzględnieniem przebiegu poprzedzających działań. Na przykład do wspólnego ćwiczenia pułkowego, zamiar stron zazwyczaj obejmuje szczebel dywizji, a planowane działania posiadają ścisły związek z działaniami dotychczasowymi.

Zasada konstruowania zamiaru stron o jeden-dwa szczeble wyżej od szczebla ćwiczącego nie może być w pełni stosowana

w samodzielnych ćwiczeniach wojsk rakietowych i artylerii, bowiem zasada ta w całości odnosi się tylko do tła specjalistycznego /raketowo-artyleryjkiego/ lecz nie dotyczy tła ogólnowojskowego.

Tło ogólnowojskowe zamiaru stron ćwiczenia samodzielnego każdorazowo powinno obejmować ten szczebel, na którym przewiduje się wykorzystanie /według aktualnych poglądów/ pododdziału, oddziału czy związku taktycznego wojsk rakietowych lub artylerii rozgrywanego w ćwiczeniu. W myśl tej zasady tło ogólnowojskowe zamiaru stron ćwiczenia samodzielnego brygady rakiet operacyjno-taktycznych powinno obejmować obecnie szczebel armii, a ćwiczenia samodzielnego dywizjonu rakiet taktycznych - szczebel dywizji. Analogicznie należy podchodzić do tła ogólnowojskowego zamiaru stron ćwiczenia samodzielnego pododdziału działającego w składzie BROU lub art. Jeśli w ćwiczeniu rozpatruje się na przykład działanie baterii rakiet taktycznych przydzielonej do pułku, to tło ogólnowojskowe zamiaru stron tego ćwiczenia powinno obejmować szczebel pułku w składzie którego dana bateria działa.

Powyższa zasada odnosi się również do samodzielnych ćwiczeń artylerii. Tło ogólnowojskowe zamiaru stron ćwiczenia samodzielnego dywizjonu artylerii może obejmować: szczebel dywizji - w odniesieniu do dywizjonów pozostających w bezpośredniej dyspozycji dywizji; szczebel pułku - w odniesieniu do dywizjonu działającego w składzie pułku zmechanizowanego /pułku czołgów/; szczebel batalionu - o ile dywizjon będzie działał wraz z batalionem. Działalność baterii w składzie dywizjonu może być rozpatrywana na tym samym tle, ^{lub} na tle pułku, batalionu /kompanii/ na korzyść którego działa dana bateria.

Tło ogólnowojskowe zamiaru stron ćwiczenia samodzielnego pułku lub brygady artylerii, które z reguły nie działają w całości lecz są z zasady rozdzielane, musi być każdorazowo dostosowane do konkretnego wariantu, jaki zakłada się w danym ćwiczeniu.

Tło ogólnowojskowe zamiaru stron samodzielnego ćwiczenia pododdziałów, oddziałów /taktycznych związków/ przeciwpancernych stanowiących odwód przeciwpancerny określonego szczebla lub wchodzących w skład tego odwodu, powinno obejmować ten szczebel, na którym rozgrywany odwód występuje.

Tło specjalistyczne jest bardzo istotną, wyraźnie ekspozowaną częścią składową zamiaru stron ćwiczenia samodzielnego. Tło takie przeważnie przedstawiane jest o jeden szczebel wyżej od szczebla rozgrywanego w ćwiczeniu. Częstość tła specjalistycznego w odniesieniu od szczebla odzwierciedlającego w zamiarze przed stawia się w ogólnych zarysach, a elementy dotyczące pododdziału, oddziału lub związku taktycznego wojsk rakietowych i artylerii rozgrywanego w ćwiczeniu podaje się szczegółowo. Chociaż tło specjalistyczne występuje także w ogólnowojskowych ćwiczeniach wspólnych to jednak nie musi być tak szczegółowo przedstawiane jak w ćwiczeniach samodzielnych co całkowicie uzasadnione jest charakterem tych ćwiczeń.

Widzimy więc, że zamiar stron zawsze musi być realny i w pełni uzasadniony względami taktyczno-operacyjnymi. W związku z tym nie do przyjęcia jest także tło ćwiczenia, które w przyszłych ewentualnych działaniach wojennych nie może mieć pokrycia w praktyce.

Niemal wszystkie elementy decyzji oraz przewidywania równocześnie przebiegu walki /operacji/ przedstawia się w zamiarze stron graficznie. Przy tym wszystkie elementy ugrupowania bojowego /operacyjnego/ przedstawia się o dwa szczeble w dół.

W celu objaśnienia zamiaru stron wskazane jest opracowanie legendy zawierającej dane, których nie można przedstawić /ująć/ graficznie. W legendzie można podawać: skład stron, podział sił i środków, warunki organizacji walki /operacji/, a w koniecznych wypadkach również inne dane.

b/ Decyzja specjalistyczna i decyzja stron

Decyzja specjalistyczna w ćwiczeniach samodzielnych jest odrębnym elementem myśli przewodnią, a w ćwiczeniach wspólnych - stanowi część składową decyzji stron. Decyzja specjalistyczna w każdym ćwiczeniu dotyczy tylko jednego /określonego/ rodzaju wojsk lub służb szczebla ćwiczącego, podczas gdy decyzja stron dotyczy wszystkich rodzajów wojsk i służb rozpatrywanych w ćwiczeniu na danym szczeblu w składzie obu stron.

Zamiar stron i decyzja stron różnią się między sobą tylko szczeblami, a w związku z tym sposób ich opracowania jest analogiczny.

Decyzja specjalistyczna i decyzja stron spełniają różną rolę w poszczególnych ćwiczeniach. W ćwiczeniach grupowych zarówno decyzja specjalistyczna, jak i decyzja stron stanowią podstawę podczas opracowania poszczególnych zadań, a ponadto jako prawdopodobne rozwinięcia stanowią konkretną pomoc dla prowadzącego zajęcia.

Decyzja specjalistyczna w ćwiczeniach zgrzewających wojsk rakietowych i artylerii również jest bardzo pomocna, gdyż odejście dowódcy, który spełniając funkcję kierownika ćwiczenia obciążony jest z tego tytułu dodatkowymi obowiązkami. W ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową decyzja specjalistyczna jest podstawą szeregowego opracowania wielu problemów występujących w danym ćwiczeniu, a przede wszystkim podstawą ustalenia faktycznego ugrupowania bojowego, zapewniającego pełne bezpieczeństwo ćwiczących w konkretnych warunkach terenowych.

Decyzje specjalistyczne w treningach sztabowych, ćwiczeniach pokazowych i ćwiczeniach kontrolnych, a decyzje stron w jednostronnych ćwiczeniach wspólnych na mapach, eskizach i z wojskami mogą służyć tylko na podstawie do porównania z decyzjami ćwiczących.

W dwustronnych ćwiczeniach na mapach, eskizach i z wojskami decyzja stron staje się bezużyteczna. We wszystkich ćwiczeniach jednostronnych decyzja stron jest pomocna przy ustaleniu szarysu dynamiki walki.

Wynika z tego, że decyzja specjalistyczna, a tym bardziej decyzja stron nie zawsze jest konieczna. W związku z tym te elementy myśli przewodniej należy opracowywać przede wszystkim w wypadkach koniecznych.

Zarówno szmiar stron, jak i decyzję specjalistyczną /decyzję stron/ w sprzyjających warunkach należy opracowywać na jednej mapie. Na przykład szmiar stron ćwiczenia samodzielnego drt, przedstawiający z jednej strony decyzję dowódcy dywizji i dowódcy AB, a z drugiej strony decyzję nieprzyjaciela w pasie działania dywizji i jej bezpośrednich sąsiadów na całą głębokość wykonywanego przez dywizję zadania, można połączyć z decyzją dowódcy drt i odzwierciedlić na jednej mapie.

o/ Zarys dynamiki lub dynamika walki

Zarys dynamiki lub dynamika walki jest trzecim z kolei elementem graficznej części myśli przewodniej ćwiczenia. Zarówno zarys dynamiki, jak i dynamika walki wyraża koncepcję rozegrania walki /operacji/ i obrazuje przewidywany rozwój działań wojsk własnych i nieprzyjaciela. Zarys dynamiki walki /operacji/ przedstawia się najczęściej na mapie zamiaru i decyzji stron. Natomiast dynamika walki może być przedstawiona na oddzielnej mapie lub w graficznym planie przeprowadzenia ćwiczenia.

Opracowanie zarysu dynamiki walki polega na graficznym przedstawieniu na mapie poszczególnych położenia zasadniczych w ogólnych zarysach, które zamierza się rozegrać w ćwiczeniu. Ponadto w zarysie dynamiki walki podaje się czas operacyjny poszczególnych położenia, ich treść, a niekiedy również ich cel.

Opracowanie mapy dynamiki walki sprowadza się do ustalenia i graficznego przedstawienia w szczegółach /uwzględniając wszystkie elementy ugrupowania bojowego/ poszczególnych sytuacji odnośnie położenia i charakteru działań wojsk własnych i nieprzyjaciela w czasie i w przestrzeni z dokładnością ^{jeden-} dwa szczeble w dół od szczebla rozgrywanego w ćwiczeniu.

home Zarys dynamiki walki sporządza się w tych wypadkach, gdy szczegółowy przebieg działania stron przedstawia się na oddzielnej mapie lub w graficznym planie przeprowadzenia ćwiczenia. Jeśli nie przewiduje się sporządzania oddzielnej mapy dynamiki walki, ani graficznego planu przeprowadzenia ćwiczenia, wówczas dynamika walki powinna być przedstawiona na mapie zamiaru i decyzji stron. W takich wypadkach zarys dynamiki walki staje się zbędny.

Przy ustalaniu poszczególnych położenia należy kierować się celami i zagadnieniami szkoleniowymi oraz wymaganiami odpowiednich instrukcji odnośnie ilości i rodzaju zadań ogniowych, jakie należy wykonać w ramach danego ćwiczenia.

W ćwiczeniach samodzielnych wojsk raketowych i artylerii przebieg dynamiki walki należy ustalać oraz opracowywać z góry i w żadnym wypadku nie można ograniczać się do opracowania tylko zarysu dynamiki walki, gdyż fakt ten utrudnia prowadzenie tego typu ćwiczeń. W związku z tym zawsze należy dążyć do posiadania szczegółowej dynamiki walki z decyzjami ogólnowojskowymi łącznie

Opracowanie szczegółowe dynamiki walki zapewnia rozegranie wszystkich zagadnień szkoleniowych, niezbędnych do osiągnięcia ustalonych celów szkoleniowych, ułatwia opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia i jego prowadzenie.

Tylko w ćwiczeniach dwustronnych, w których nie precyzowano szczegółowych celów szkoleniowych, lecz określono tylko ogólne cele szkoleniowe, opracowywanie zarysu dynamiki, a tym bardziej dynamiki walki jest niecelowe, gdyż przebieg walki w takich ćwiczeniach zależy wyłącznie od ćwiczących.

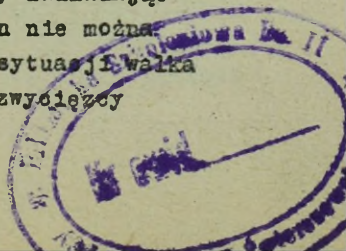
Wynika z tego, że opracowywanie zarysu dynamiki lub dynamiki walki należy uzależnić od rodzaju ćwiczenia oraz od stanu liczebnego i stopnia przygotowania aparatu kierowniczo-rozjemowego.

d/ Położenie wyjściowe

Położenie wyjściowe ma obrazować położenie stron /wojsk własnych i nieprzyjaciela/ w momencie rozpoczęcia ćwiczenia zgodnie z jego tematem. Ćwiczenia z wojskami muszą rozpoczynać się z chwilą wyjścia z garnizonu, a każdy przejazd do rejonu ćwiczeń musi stanowić część składową ćwiczenia. Stronę przeciwną należy przedstawiać odpowiednio do położenia wojsk własnych z uwzględnieniem poprzednich działań. Przy tym położeniach przeciwnika należy przedstawiać w sposób rozszyfrowany.

Ustawienie obu stron w położeniu wyjściowym w dużej mierze zależy od celów szkoleniowych, jakie należy osiągnąć w wyniku danego ćwiczenia. Jeżeli na przykład jednym z celów ćwiczenia jest nauczanie, względnie doskonalenie w organizacji przemarszów /przebieg wojsk na dużą odległość, wówczas stroną ćwiczącą należy tak ustawić w położeniu wyjściowym, aby była pełna podstawa i warunki do osiągnięcia tego celu.

O ile zakłada się, że rezultat walki ma zależeć wyłącznie od ćwiczących /ćwiczenia dwustronne/, od ich umiejętności wykorzystania błędów przeciwnika, to obie strony ćwiczące muszą mieć równe szanse wygrania walki /bitwy/. W takich wypadkach położenie stron powinno być tak skonstruowane, aby zakładając bezbłędną i idealną działalność dowódców obu stron nie można było z góry wytypować zwycięzcy. W tak założonej sytuacji walka powinna się bowiem zakończyć bez rezultatów, bez zwycięzcy i zwyciężonego.

Położenie wyjściowe przedstawia się na mapie zamieru /decyzji/ stron lub na oddzielnej mapie. W legendzie położenia wyjściowego zazwyczaj podaje się dotychczasowe wzmocnienie oraz dotychczasowy podział sił i środków ówionącego szczebla oraz inne dane niezbędne dla właściwej oceny położenia.

Jeżeli opracowywane ćwiczenie ma być prowadzone w terenie, wówczas niezbędne jest skontrolowanie poszczególnych elementów myśli przewodniej z terenem. Niektóre elementy myśli przewodniej ćwiczenia jak decyzja specjalistyczna, decyzja stron, narys dynamiki lub dynamika walki, a nawet położenie wyjściowe stron można opracowywać bezpośrednio w terenie.

W praktyce szkoleniowej wojsk można spotkać przykłady opracowywania wszystkich elementów graficznej części myśli przewodniej ćwiczenia na jednej mapie. Na to miejsce przeważnie w ćwiczeniach prowadzonych na niższych szczeblach. Praktyka ta może być stosowana na pośrednich i wyższych szczeblach o ile w konkretnym ćwiczeniu okaże się to możliwe.

Opisowa część myśli przewodniej ćwiczenia zawiera zwykle cele i zagadnienia szkoleniowe oraz to wszystko co dotyczy koncepcji ćwiczenia, a czego nie można przedstawić graficznie. Na przykład opisowa część myśli przewodniej ćwiczenia może zawierać:

- temat;
- ogólne cele szkoleniowe;
- ogólne zagadnienia szkoleniowe;
- rejon ćwiczenia;
- czas przeprowadzenia ćwiczenia;
- etapy ćwiczenia:
 - treść etapu;
 - cele szkoleniowe etapu;
 - zagadnienia szkoleniowe etapu;
 - czas trwania etapu;
- ogólny zamiar i plan działania stron.

Temat i czas przeprowadzenia ćwiczenia wynotowuje się z aktualnego planu szkolenia jednostki /szkoły, uczelni lub instytucji wojskowej/. Ogólne cele i zagadnienia szkoleniowe oraz rejon ćwiczenia można wpisać na podstawie wytycznych przeznaczonych do opracowania ćwiczenia lub trzeba je sformułować

w ramach wstępnej pracy autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/. Natomiast etapy ćwiczenia oraz ogólny zamiar i plan działania stron wykonuje się równolegle z opracowaniem poszczególnych elementów graficznej części myśli przewodniej ćwiczenia.

Podział ćwiczenia na etapy dokonywany jest podczas opracowania zarysu dynamiki lub dynamiki walki /operacji/. Podstawę podziału ćwiczenia na etapy są ogólne cele i zagadnienia szkoleniowe. Każde ogólne zagadnienie szkoleniowe stanowi określoną zamkniętą część przerabianych działań, posiadającą specyficzne odrębne cechy i wymagającą stosowania określonych zasad taktycznych i metod pracy. Tak więc każde ogólne zagadnienie szkoleniowe to jak gdyby temat, stanowiący część ogólnego tematu i posiadający własne szczegółowe cele i zagadnienia szkoleniowe. Po to, by wyodrębnić te ogólne zagadnienia szkoleniowe, zapewnić właściwe przerobienie zawartych w nich szczegółowych zagadnień szkoleniowych, ustalić kolejność i właściwy sposób przerabiania głównych zagadnień szkoleniowych, uprościć metodę przerabiania całości ćwiczenia, dokonuje się podziału ćwiczenia na etapy.

Przez pojęcie "etap ćwiczenia" należy rozumieć pewną zamkniętą część ćwiczenia, odpowiadającą pewnej odrębnej części działań bojowych. Ogólną treść etapu ćwiczenia określa jedno z ogólnych /czasem kilka/ zagadnień szkoleniowych, a jego cel jeden z ogólnych /czasem kilka/ celów szkoleniowych ćwiczenia.

Pierwszy etap ćwiczenia na mapach, ćwiczenia szkieletowego lub z wojskami dotyczy najczęściej organizacji działań, ponieważ cele i zagadnienia szkoleniowe tego okresu stanowią zamkniętą całość, chociaż w wielu wypadkach łączą się z kierowaniem bieżącymi działaniami.

Okres prowadzenia walki /operacji/, zwłaszcza na wyższych szczeblach, nie może być zamknięty w ramach jednego etapu ze względu na różnorodność celów i zagadnień szkoleniowych. W związku z tym w ramach każdego ćwiczenia można wyodrębnić kilka etapów. Ale tych etapów ćwiczenia nie można utożsamiać z etapami walki, ponieważ etap walki odpowiada w swej treści kolejnemu zadaniu danego oddziału /związku taktycznego/. Kolejne zadania oddziałów /związków taktycznych/ zawierają zazwyczaj bogatą i różnorodną treść, z której celowo jest wyodrębnić z metodycznego punktu widzenia, dla lepszego i łatwiejszego

przerobienia, pewne zamknięte zagadnienia stanowiące etap ćwiczenia. Z tego względu etapów ćwiczenia może być na przykład "Odparcie przeciwnauderzenia dużych sił pancernych nieprzyjaciela" itd.

W ćwiczeniach grupowych zamiast etapów podaje się strukturę tego ćwiczenia. To znaczy dokonuje się podziału ćwiczenia na zajęcia, ustala się temat i cele szkoleniowe poszczególnych zajęć oraz czas ich trwania. Ponadto w ramach każdego zajęcia można określić główne zagadnienia szkoleniowe. Taki podział ułatwia realizację całości ćwiczenia i jest on możliwy do przyjęcia z uwagi na to, że w ćwiczeniu grupowym czas operacyjny nie pokrywa się z czasem astronomicznym.

Ilość i treść poszczególnych zajęć oraz czas ich trwania unależnia się od ogólnych celów szkoleniowych ćwiczenia i od czasu, jaki wydzielony jest na prowadzenie tego ćwiczenia.

Opisowa część myśli przewodniej ćwiczenia zwykle jest odrębnym dokumentem. W ćwiczeniach na niższych szczeblach można spotkać i takie rozwiązania, w których tylko niektóre jej elementy wpisane są bezpośrednio na mapę.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że forma poszczególnych elementów graficznej części, jak również i całości myśli przewodniej ćwiczenia może być różna, a zależy to głównie od rodzaju i szczebla ćwiczenia, od potrzeb, warunków lokalnych i indywidualnych nawyków autora ćwiczenia /zespołu autorskiego/. Nie mniej jednak każda forma powinna odzwierciedlać wyżej omówioną treść.

Całość opracowanej myśli przewodniej ćwiczenia podlega zatwierdzeniu przez przełożonego.

3. Opracowanie założenia

Po zatwierdzeniu myśli przewodniej ćwiczenia opracowuje się założenie do tego ćwiczenia.

Założenie ma na celu dostarczenie ćwiczącym niezbędnych danych wyjściowych o położeniu wojsk własnych i nieprzyjaciela, a także odnośnie ich przygotowania do ćwiczenia. Pozwala ono szkolonym uzmysłwić sobie warunki w jakich odbywać się będzie organizacja i prowadzenie walki oraz określa rolę, w których szkoleni występują w ćwiczeniu i do wykonania jakich funkcji mają się przygotować.

W niektórych wypadkach założenie może zawierać dane niezbędne do podjęcia określonej decyzji jeszcze przed rozpoczęciem zajęcia /ćwiczenia/.

Założenie opracowuje się na podstawie myśli przewodniej ćwiczenia, a w szczególności na podstawie położenia wyjściowego. W ćwiczeniach jednostronnych założenia opracowuje się tylko dla strony ćwiczącej, zaś w ćwiczeniach dwustronnych - dla każdej ze stron. Natomiast w ćwiczeniach grupowych założenia mogą być opracowywane oddzielnie do każdego zajęcia.

Założenia redaguje się w krótki i zwięzły sposób. Przy tym poszczególne dane podaje się w specjalnych rozdziałach.

Założenie może zawierać następujące rozdziały:

- położenie ogólne;
- położenie szczególne;
- sytuacja poszczególnych rodzajów wojsk i służb;
- władomości dodatkowe;
- praca do wykonania.

W rozdziale "położenie ogólne" - podaje się krótko dotychczasowy przebieg działań wojsk własnych i nieprzyjaciela, ich obecne położenie oraz charakter przewidywanych działań. Rozdział ten może ponadto zawierać dane o sąsiadach, a w konkretnych wypadkach również dane o sytuacji w powietrzu. Położenie ogólne ma stanowić tło, na podstawie którego rozwijają się działania szerebla ćwiczącego. Na podstawie danych położenia ogólnego, ćwiczący powinien zrozumieć, jakie miejsce zajmuje szerebel ćwiczący i jaką rolę on ma spełniać w ramach działań własnego szerebla.

W rozdziale "położenie szczególne" - zwykle podaje się dotychczasowy przebieg działań szerebla ćwiczącego oraz położenie wyjściowe wojsk własnych i nieprzyjaciela w chwili rozpoczęcia ćwiczenia z dokładnością o jeden - dwa szereble w dół. Szczegółowe dane uzupełniające treść tego rozdziału zwykle zawiera szkło położenia wyjściowego, który służy do założenia. W niektórych wypadkach rozdział ten może również zawierać dane dotyczące przyszłego zadania bojowego.

Następne kolejne rozdziały /co może ich być kilka/ zawierają "sytuacje rozdziałów wojsk i służb". A więc mogą to być sytuacje: lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii, kwatermistrzostwa, łączności itd.

Rozdziały te mogą występować w założeniach do ćwiczeń wspólnych realizowanych na wyższych szczeblach względnie ich treść może być podana w oddzielnych załącznikach. Natomiast w ćwiczeniach wspólnych na niższych szczeblach, niektóre dane dotyczące rodzajów wojsk i służb można podawać na szkicu położenia wyjściowego, a niektóre w oddzielnych załącznikach.

Sytuacje poszczególnych rodzajów wojsk i służb w ćwiczeniach wspólnych opracowują współautorzy ćwiczenia według potrzeb swego rodzaju wojsk i służb oraz ponoszą oni pełną odpowiedzialność za zharmonizowanie i zgranie całości materiałów z sytuacją ogólnowojskową.

W ćwiczeniach samodzielnych wojsk raketowych i artylerii wszystko to co dotyczy szczebla ćwiczącego należy podawać w położeniu szczegółowym, natomiast wyodrębniania sytuacji poszczególnych rodzajów wojsk i służb współdziałających z wojskami raketowymi i artylerią może mieć miejsce w przypadkach koniecznych.

Przedostatni rozdział założenia zawiera "wiadomości dodatkowe". W rozdziale tym podaje się takie dane, które ze względu na ich treść nie zostały podane w poprzednich rozdziałach, a które mają bezpośredni wpływ na właściwą ocenę położenia. Mogą to być takie dane, jak np.: terminy dotyczące pracy przełożonego z podwładnymi /kierownika ćwiczenia z ćwiczącymi dowódcami/, charakter terenu, prognoza pogody i inne.

Ostatnim rozdziałem założenia jest "praca do wykonania". W tym rozdziale podaje się wskazówki odnośnie przygotowania się szkolonych do ćwiczenia. Na przykład w jakiej roli szkoleni mają wystąpić w ćwiczeniu oraz co oni muszą wykonać do czasu rozpoczęcia ćwiczenia. W koniecznych wypadkach można również podawać jaką literaturę mają przestudiować przed ćwiczeniem. W zależności od konkretnych warunków i potrzeb rozdział ten może zawierać także inne niezbędne dane.

W wielu wypadkach szereg danych odnoszących się do poszczególnych rozdziałów i całego założenia umieszcza się w załącznikach w postaci schematów, tabel itp. Do nich można zaliczyć: szkic położenia wyjściowego, wyciąg z arkusza identyfikacji nieprzyjaciela, różne zestawienia dotyczące stanu liczebnego, organizacji, dylokacji i zaopatrzenia wojsk oraz inne dane. Załączniki te uzupełniają i dokładniej ilustrują treść założenia oraz ułatwiają szkolonym jego przestudiowanie.

Szkic położenia wyjściowego opracowuje się na podstawie mapy położenia wyjściowego. Na szkicu tym wszelkie dane o przeciwniku powinny być zaszyfrowane, aby tym samym zmusić szkolonych do przeprowadzenia szczegółowej oceny przeciwnika na podstawie danych możliwych do uzyskania w wyniku rozpoznania. Forma pozostałych załączników może być dowolna, a ich treść powinna odpowiadać rzeczywistości.

W założeniach do ćwiczeń grupowych i treningów sztabowych mogą występować wszystkie omówione wyżej rozdziały. Niemniej jednak treść tych założeń należy głównie dostosowywać do tematu konkretnego zajęcia /treningu/. Jeżeli na przykład tematem zajęcia, do którego wydaje się założenie, jest wypracowanie ogólnego zamiaru walki przez dowódcę ogólnowojskowego, wówczas treścią tego założenia będzie zwykle rozkaz bojowy wyższego przełożonego. Gdy tematem zajęcia /treningu/ ma być przygotowanie i złożenie propozycji użycia określonego rodzaju wojsk, wtedy w założeniu należy podać treść zadań bojowych wyższego przełożonego danego rodzaju wojsk, ogólny zamiar walki dowódcy ogólnowojskowego i jego wytyczne odnośnie przygotowania i złożenia propozycji. W niektórych ćwiczeniach grupowych można ograniczyć się do opracowania założenia tylko do pierwszego zajęcia. W takim wypadku niezbędne dane do kolejnego zajęcia może podawać szkolący w końcowej części zajęcia poprzedzającego. Jednak takie rozwiązanie może być praktykowane wówczas, gdy zachowana jest ciągłość w prowadzeniu zajęć, a przekazanie szkolonym niezbędnych danych nie zabierze zbyt dużo czasu.

Założenie podpisuje autor ćwiczenia, a zatwierdza go kierownik ćwiczenia.

Do ćwiczeń z wojskami zamiast założenia mogą być wydawane zarządzenia wstępne. Zarządzenia te mogą być wydane ustnie lub na piśmie. Do ćwiczeń z wojskami rozpoczynających się alarmem, założeń ani zarządzeń wstępnych nie wydaje się. W takich wypadkach dowódcy ćwiczących pododdziałów, oddziałów lub związków taktycznych otrzymują niezbędne dane dopiero w rejonach alarmowych.

4. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia jest dokumentem określającym sposób przeprowadzenia ćwiczenia, czynności aparatu kierowniczego-rozjemczego /szkolących / i ćwiczących /szkolonych/ oraz

służy do przeprowadzenia ćwiczenia. Plan ten może być sporządzony graficznie na mapie lub pisemnie co zależy głównie od szczebla i rodzaju ćwiczenia. Plan graficzny opracowany na mapie zastępuje plan pisemny i mapę dynamiki walki, a zwykle znajduje zastosowanie na niższych szczeblach, zwłaszcza w ćwiczeniach ze strzelaniem amunicją bojową. Na wyższych szczeblach bardziej przydatnym okazuje się plan pisemny.

Forma i treść pisemnego planu przeprowadzenia ćwiczenia zależy przede wszystkim od rodzaju i szczebla ćwiczenia oraz od ilości stron ćwiczących.

Plan przeprowadzenia ćwiczeń grupowych wykonuje się zwykle w formie opracowań metodycznych sporządzonych oddzielnie do każdego zajęcia, a plan przeprowadzenia ćwiczeń na mapach, szkieletowych i z wojskami w formie tabeli. We wszystkich ćwiczeniach podstawą do opracowania planu przeprowadzenia ćwiczenia jest zatwierdzona myśl przewodnia tego ćwiczenia. Podczas sporządzania opracowań metodycznych do kolejnych zajęć ćwiczenia grupowego są zwykle wykorzystywane wszystkie elementy myśli przewodniej ćwiczenia, zaś przy opracowywaniu planu przeprowadzenia ćwiczenia na mapach, szkieletowego i z wojskami, głównie wykorzystuje się opisową część myśli przewodniej ćwiczenia, decyzję stron /decyzję specjalistyczną/ oraz zarzys dynamiki lub dynamikę walki /operacji/.

Opracowanie metodyczne każdego zajęcia ćwiczenia grupowego, zwykle zawiera następujące punkty:

- temat;
- cel;
- czas;
- metoda;
- zagadnienia szkoleniowe i podział czasu;
- pomoce naukowe;
- wskazówki organizacyjno-metodyczne;
- przebieg zajęcia.

Temat, cel, czas, zagadnienia szkoleniowe, a niekiedy i metodę kolejnego zajęcia wynotowuje się ze struktury organizacyjnej ćwiczenia grupowego. W związku z tym podczas sporządzania opracowania metodycznego dodatkowo należy dokonać podziału czasu ogólnego na przerobienie poszczególnych zagadnień szkoleniowych, dobrać niezbędne pomoce naukowe, ustalić wskazówki organizacyjno-metodyczne i opisać cały przebieg zajęcia.

W wskazówkach organizacyjno-metodycznych zwykle wyszczególnia się czynności, które powinny być wykonane przez szkole- cego i szkolonych przed zajęciem. Ponadto podaje się najistotniej- sze momenty natury metodycznej, które nie powinny ująć uważne prowadzącego zajęcia i które mają wiążący wpływ na przebieg całego zajęcia.

Przebieg zajęcia jest najważniejszym punktem opracowania metodycznego, gdyż zawiera on tok całego zajęcia. Treść tego punktu powinna być dostosowana do tematu i celu zajęcia, treści założenia oraz do konkretnych potrzeb. W punkcie tym podaje się plan przerobienia kolejnych zagadnień szkoleniowych z uwzględnie- niem strony metodycznej i proponowanego rozwiązania. Wskazówki dotyczące sposobu przerobienia każdego zagadnienia szkoleniowego dostosowuje się do treści zagadnień, czasu, poziomu szkolonych i celu zajęcia. Proponowane rozwiązanie zamieszczone w opracowa- niach metodycznych należy traktować jako jeden z wariantów do przyjęcia.

Do opracowań metodycznych dołącza się: założenia wraz z jego załącznikami, mapę dynamiki i inne niezbędne dokumenty.

Mapa dynamiki walki jest niezbędnym dokumentem w ćwicze- niach grupowych, w których występują zajęcia z dynamiki. Podsta- wą do opracowania mapy dynamiki walki jest myśl przewodnia ćwi- czenia, a w szczególności zarys dynamiki.

Z kolei mapa dynamiki walki jest podstawą do sprowadze- nia założeń i szkiców oraz opracowań metodycznych poszczególnych zajęć z dynamiki.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia na mapach, szkieleto- wego i z wojskami opracowywany w formie tabeli składa się z części tytułowej i części zawierającej przebieg poszczególnych etapów ćwiczenia.

Treść części tytułowej uzależnia się przede wszystkim od tego, czy opracowywano opisową część myśli przewodniej ćwiczenia, czy nie. Jeśli opracowywano opisową część myśli przewodniej ćwi- czenia, wówczas należy ograniczyć się do podania w części tytu- łowej planu przeprowadzenia ćwiczenia: nazwy planu oraz rodzaju i tematu ćwiczenia. W drugim wypadku tytułowa część planu prze- prowadzenia ćwiczenia może zawierać: nazwę planu, rodzaj i temat ćwiczenia, ogólne cele ćwiczenia, czas rozpoczęcia i zakończenia

ćwiczenia, skład szkolonych i inne niezbędne dane.

Drugą część planu przeprowadzenia ćwiczenia zestawia się według etapów. W ramach każdego etapu, plan ten może zawierać:

- treść /nazwę etapu/;
- cele szkoleniowe etapu /w wypadku nie opracowywania opisowej części myśli przewodniej ćwiczenia/;
- czas astronomiczny i operacyjny;
- zagadnienia szkoleniowe etapu;
- ogólne działanie stron;
- czynności ćwiczących /w ćwiczeniach wieloszczeblowych dla każdego szczebla oddzielnie/;
- czynności kierownictwa, rozjemców, a niekiedy również grupy kontrolnej i podgrywających.

Plan przeprowadzenia wspólnych jednostronnych i jedno-szczeblowych ćwiczeń na mapach lub szkieletowych zawiera ogólny przebieg działań instancji szkolonych i możliwie dokładny przebieg działań instancji umownych, jak np: nieprzyjaciół, pod-władni, sąsiedzi itp.

Plan przeprowadzenia wspólnych ćwiczeń wieloszczeblowych i dwustronnych może zawierać jedynie ogólne dane o położeniu i działaniu wojsk. Żaden plan przeprowadzenia wspólnych ćwiczeń na mapach, szkieletowych i z wojskami nie powinien zawierać proponowanych lub orientacyjnych rozwiązań /decyzji/ ćwiczących, lecz określać tylko główne przedsięwzięcia aparatu kierowniczo-rozjemczego i ćwiczących.

Natomiast w samodzielnych ćwiczeniach wojsk rakietowych i artylerii proponowane decyzje dowódców ogólnowojskowych są konieczne, gdyż stanowią podstawę w rozgrywaniu zagadnień specjalistycznych. Decyzje te mogą być podawane w taktyce planu przeprowadzenia ćwiczenia samodzielnego lub dołączane do niego w postaci załączników.

W dwustronnych wspólnych ćwiczeniach taktycznych z wojskami plan przeprowadzenia ćwiczenia można opracowywać oddzielnie dla każdej ze stron.

W ćwiczeniach wspólnych organizowanych na szczeblach operacyjnych lub taktyczno-operacyjnych oprócz ogólnego planu przeprowadzenia ćwiczenia, można dodatkowo opracowywać plany poszczególnych rodzajów wojsk i służb. Wykonanie takich planów pozwala podkreślić i wypuklić specyfikę tych rodzajów wojsk i służb.

Wspólną cechą planów przeprowadzenia wszelkich ćwiczeń jest to, że ich treść zwykle obejmuje ustalone do przerobienia zagadnienia szkoleniowe oraz zasadnicze czynności aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących. Natomiast dane o położeniu i działalności wojsk odzwierciedlane są w różnym zakresie, stosownie do potrzeb konkretnego ćwiczenia.

Do planu przeprowadzenia ćwiczenia na mapach, szkieleto-
wego i z wojskami dołącza się różne załączniki, jak np.: dyrekty-
wy, rozkazy, zarządzenia lub dodatkowe dane, które stanowią uzupeł-
nienie planu, względnie mają być wręczone ćwiczącym w czasie
trwania ćwiczenia. Do pisemnego ^{planu} przeprowadzenia ćwiczenia samo-
dzielnego dołącza się również mapę dynamiki walki, która w takich
ćwiczeniach jest niezbędna.

x

x

x

Na zakończenie tego rozdziału warto podkreślić, że czyn-
ności związane z opracowaniem ćwiczenia oraz forma i treść po-
szczególnych jego dokumentów nie stanowią szablonu i posiadają
rozmaity zakres. Opracowując ćwiczenie należy każdorazowo uwzględ-
niać konkretne warunki i potrzeby i do nich dostosowywać formę,
treść, zakres i ilość dokumentów.

II. ZASADY ORGANIZACJI ĆWICZEŃ

Organizatorem samodzielnych i wspólnych ćwiczeń jest
zwykle kierownik ćwiczenia i jego sztab.

Osoby odpowiedzialne za organizację ćwiczenia, powinny
mieć na uwadze szereg czynników mających bezpośredni wpływ na
przygotowanie i prowadzenie ćwiczenia. Trzeba więc każdorazowo
uwzględniać poziom wyszkolenia taktyczno-operacyjnego i kwalifika-
cje fachowo-wojskowe, jak również poziom wyszkolenia szkolonych
i ich potrzeby w zakresie nauczania i podnoszenia kwalifikacji.

Organizacja ćwiczeń wymaga wykonania szeregu różnorodnych
prac i przedsięwzięć, o których była już mowa we wstępie akryptu.

Zakres pracy organizatorów ćwiczenia będzie zależał od
rodzaju ćwiczenia i innych czynników, jak na przykład: czy ćwi-
czenie odbędzie się w terenie lub w salach, czy za pośrednictwem

łączności lub bez, czy będzie aparat rozjemczy czy nie - itp. Ponadto zakres czynności i prac związanych z organizacją ćwiczenia powinien być zawsze taki, aby nadać przebiegowi ćwiczenia planowy charakter, a szkolenym umożliwić wykazanie maksimum własnej inicjatywy.

W rozpatrywanym rozdziale ograniczymy się do naświetlenia tylko następujących przedsięwzięć:

- ustalenie składu aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących;
- organizacja materiałowo-technicznego zabezpieczenia;
- organizacja łączności kierownictwa ćwiczeń;
- organizacja pomocy pola walki i urządzenie rejonu ćwiczeń;
- rozkaz organizacyjny;
- przygotowanie aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących.

Kolejność prac organizacyjnych nie stanowi szablonu i w dużej mierze zależy od organizatora ćwiczenia. Nadmienić należy że bardzo często szereg wyszczególnionych czynności wykonuje się równolegle.

1. Ustalenie składu aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących

Aparat kierowniczego-rozjemczy organizuje się do ćwiczeń na mapach, szkieletowych oraz z wojskami i powinien on zapewnić sprawne kierowanie całokształtem przebiegu ćwiczenia.

Skład aparatu kierowniczego-rozjemczego zależy od rodzaju ćwiczenia i szerebla ćwiczących instancji oraz od realnych możliwości.

Rodzaj i szczebel ćwiczenia ma poważny wpływ na ustalenie składu aparatu kierowniczego-rozjemczego. Np.: w ćwiczeniach na mapach aparat ten będzie z reguły mniej rozbudowany, aniżeli w ćwiczeniach szkieletowych, a tym bardziej w ćwiczeniach z wojskami.

W ćwiczeniach samodzielnych aparat kierowniczego-rozjemczy jest zawsze mniejszy niż w ćwiczeniach wspólnych. Ponadto im niższy szczebel ćwiczenia tym skład aparatu kierowniczego-rozjemczego będzie mniejszy. Kardynalną zasadą struktury organizacyjnej aparatu kierowniczego-rozjemczego każdego ćwiczenia jest zapewnienie osiągnięcia w maksymalnym stopniu celu ćwiczenia przy

minimalnym składzie ilościowym tego aparatu. A więc zawsze skład aparatu kierowniczego-rozjemczego należy ustalić stosownie do potrzeb z uwzględnieniem realnych możliwości.

Aparat kierowniczego-rozjemczego może składać się z:

- kierownictwa ćwiczenia;
- rozjemców;
- grupy kontrolnej;
- pododdziału pozoracji;
- grupy obsługi.

W skład kierownictwa ćwiczenia mogą wchodzić:

- kierownik ćwiczenia;
- zastępcy kierownika ćwiczenia / są to zazwyczaj etatowi zastępcy dowódcy występującego w roli kierownika ćwiczenia, o ile występują na danym szczeblu/;
- pomocnicy kierownika ćwiczenia do spraw rodzajów wojsk i służb, a niekiedy i do spraw pozoracji /występują na wyższych szczeblach, najczęściej w ćwiczeniach wspólnych, a tylko niekiedy w ćwiczeniach samodzielnych/;
- sztab kierownictwa /występuje w większości ćwiczeń/.

Sztab kierownictwa ćwiczenia samodzielnego organizuje się spośród oficerów sztabu i oficerów służb, natomiast sztab kierownictwa ćwiczenia wspólnego spośród oficerów sztabu ogólnowojskowego oraz oficerów rodzajów wojsk i służb. W skład sztabu kierownictwa w zależności od szczebla ćwiczenia mogą wchodzić także niektóre wydziały /oddziały/ sztabu, albo szefowie określonych wydziałów/ i niektórzy ich pomocnicy, względnie cały sztab oddziału /pododdziału/ organizującego ćwiczenie.

Ponadto w składzie sztabu kierownictwa może niekiedy występować oddzielna grupa omówienia.

W skład aparatu rozjemczego we wspólnych ćwiczeniach na mapach i ćwiczeniach szkieletowych mogą wchodzić:

- główni rozjemcy ćwiczących stron /w ćwiczeniu jednostronnym - jeden główny rozjemca/;
- starsi rozjemcy przy ćwiczących dowódcach niższych szczebli /w ćwiczeniach wieloszczeblowych/;
- rozjemcy przy sztabach ogólnowojskowych;
- rozjemcy przy dowódcach i sztabach rodzajów wojsk i szefach służb;

- rozjemcy końcowi, którzy mogą być łączeni w grupy podgrywające.

Rozjemcami końcowymi nazywamy osoby podgrywające niższe szczeble /a niekiedy sąsiadów i niektóre elementy ugrupowania bojowego / nie biorące udziału w ćwiczeniach.

We wspólnych ćwiczeniach z wojskami mogą występować wszyscy wyżej wymienieni rozjemcy z wyjątkiem rozjemców końcowych, a ponadto:

- rozjemcy przy pododdziałach;
- główny rozjemca terenowy;
- rozjemcy terenowi /oficerowie/;
- pomocnicy rozjemców terenowych /podoficerowie/.

We wspólnych ćwiczeniach ogólnowojskowych ze strzelaniem amunicją bojową dodatkowo wyznacza się rozjemców ogniowych /dotyczy pododdziałów ogólnowojskowych/.

W skład aparatu rozjemczego w ćwiczeniach samodzielnych wojsk rakietowych i artylerii mogą wchodzić:

- główny rozjemca;
- rozjemca przy sztabie;
- starsi rozjemcy przy dowódcach niższych szczebli;
- rozjemcy przy sztabach niższych szczebli;
- rozjemcy przy określonych szefach służb i oficerach funkcyjnych;
- rozjemcy przy najważniejszych pododdziałach.

W ćwiczeniach tych nie występują rozjemcy końcowi, terenowi i ogniowi.

Wyżej wymieniony skład kierownictwa aparatu rozjemczego nie jest szablonem i nie stanowi tzw. "recepty". Praktyczne przykłady rozwiązywania tego problemu w jednostkach świadczą o tym, że potrzeby w tym zakresie są zazwyczaj znacznie większe od realnych możliwości jednostek.

W związku z tym zachodzi konieczność uszczuplania tego aparatu i komasowania jego funkcji w poszczególnych ogniwach. I tak np: bardzo często kierownik ćwiczenia spełnia jednocześnie funkcję rozjemcy przy ćwiczącym i dowódcy. Przy poszczególnych dowódcach niższych szczebli i ich sztabach może znajdować się tylko jeden rozjemca.

We wspólnych ćwiczeniach z wojskami funkcje rozjemców terenowych mogą przyjąć na siebie częściowo rozjemcy przy

pododdziałach, a częściowo pododdział pomocy pola walki. Można spotkać również i takie rozwiązania, w których funkcje rozjemców przy pododdziałach ogólnowojskowych i rozjemców terenowych spełniane są przez jedną grupę ludzi. Grupa ta do rozpoczęcia dynamiki walki będzie spełniała rolę tylko rozjemców przy pododdziałach. Natomiast z chwilą rozpoczęcia dynamiki walki będzie ona spełniała funkcje rozjemców terenowych i pododdziałowych z tym, że w tym okresie przeważać będą w jej działalności funkcje rozjemców terenowych.

Zawsze jednak aparat kierowniczorozjemczy powinien być tak dobrany aby był elastyczny, przewidujący i nadążał za rozwojem działań wojsk na każdym etapie ćwiczenia.

Rozjemców wyznacza się spośród oficerów tych pododdziałów, oddziałów i związków, które nie biorą udziału w ćwiczeniu.

Specjalność rozjemcy powinna być dobrana do specjalności ćwiczącego, do którego rozjemca został przydzielony. Stopień wojskowy i kwalifikacje rozjemcy nie powinny być niższe od stopnia i kwalifikacji oficera ćwiczącego.

W wojskach raketowych rozjemców wyznacza się przeważnie w ćwiczeniach ze strzelaniem bojowym i w ćwiczeniach kontrolnych. W pozostałych ćwiczeniach funkcje rozjemców najczęściej przejmują na siebie grupa kontrolna.

Prawa i obowiązki osób funkcyjnych kierownictwa, poszczególnych rozjemców określa Instrukcja przeprowadzania ćwiczeń taktycznych /wyd. MON - 1955 r nr bibl. t. 07294/.

Grupy kontrolne wykorzystuje się we wszystkich samodzielnych i wspólnych ćwiczeniach wojsk raketowych i artylerii. Skład grupy kontrolnej i jej wyposażenie zależą każdorazowo od zadań, które powierza się grupie w konkretnym ćwiczeniu.

W zależności od szczebla ćwiczenia i określonych potrzeb grupa kontrolna może: -

- sprawdzać dokładność pracy poszczególnych zespołów lub pododdziałów ćwiczących związanej z elaboracją i przygotowaniem rakiet do strzelania oraz z przygotowaniem topogeodezyjnym, balistycznym, technicznym i meteorologicznym strzelania;
- wcinać wybuchy /punkty upadku/ rakiet lub pocisków w celu określenia ich uchylen zarówno w kierunku, jak i w donośności;

- opracowywać i dostarczać kierownikowi ćwiczenia lub rozjemcom dane kontrolne i materiały z ćwiczenia niezbędne do oceny poszczególnych pododdziałów i oddziałów wojsk raketowych i artylerii.

W skład grupy kontrolnej mogą wchodzić: rachmistrze, topografowie, meteorolodzy oraz inni różni specjaliści. W zależności od potrzeb grupa kontrolna może być rozdzielona na kilka odrębnych podgrup lub zespołów.

Pracą całości grupy kontrolnej kieruje zazwyczaj jeden z pomocników kierownika ćwiczenia, a pracą poszczególnych podgrup /zespołów/ - kierownicy podgrup /zespołów/.

Do kontroli dokładności pracy poszczególnych drużyn topograficznych, posterunków meteorologicznych oraz sekcji przygotowania danych baterii i dywizjonów rakiet, wykorzystuje się takie same pododdziały z innych baterii i dywizjonów nie biorących udziału w ćwiczeniu. Pododdziały te wykorzystują do kontroli swój etatowy sprzęt i swoje wyposażenie.

Dokładność pracy poszczególnych zespołów baterii technicznej brygady rakiet kontrolują nieetatowe zespoły, które organizuje się każdorazowo tylko na okres ćwiczenia.

Do wzięcia wybuchów /punktów upadku/ rakiet mogą być wykorzystane zmodernizowane stacje radiolokacyjne typu ARSOM, śmigłowce lub samoloty. Oprócz tego organizuje się dwuboczną obserwację oraz dowiązywanie lejów /punktów upadku rakiet/ przez pododdziały topograficzne.

Stacje radiolokacyjne wykorzystywane w grupie kontrolnej powinny być wcześniej sprawdzone /chodzi w tym wypadku o dokładność wzięć/ oraz rozwinięte na odpowiednich stanowiskach i przygotowane do pracy.

Podczas wyboru stanowisk stacji radiolokacyjnych trzeba brać pod uwagę odległość strzelania i możliwości stacji. Dotychczasowe doświadczenia strzelania bojowych rakietami taktycznymi wykazuje, że stacje ARSOM należy rozmieszczać przed stanowiskami startowymi w odległości 3-5 km od rubieży styczności wojsk na przewidywanym kierunku strzelania. Do skierowania stacji na punkt początkowy śledzenie rakiety wykorzystuje się różnymi sposobami. Dowódcy stacji radiolokacyjnej podaje się: stanowisko stacji i jego współrzędne, współrzędne stanowiska startowego;

współrzędne celów; czas zajęcia stanowiska i czas gotowości do pracy oraz sposób utrzymywania łączności z dowódcą grupy kontrolnej i stanowiskiem startowym.

Dla śmigłowców wybiera się zawczasu lądowiska, a załogom śmigłowców przed rozpoczęciem ćwiczenia podaje się: współrzędne celów; trasy przelotów śmigłowców; punkty i wysokość obserwacji; czas gotowości do obserwacji; sposób utrzymywania łączności z dowódcą grupy kontrolnej. Trasy przelotów śmigłowców należy wyznaczać z prawej lub lewej strony płaszczyzny strzelania w odległości nie mniejszej niż 2 km. Punkt obserwacji winien być oddalony nie więcej niż 2 km od celu. Obserwacje należy prowadzić z wysokości 150 - 200 m.

Podobne zagadnienia podaje się załogom samolotów, które w celu wykonania zadania startują zazwyczaj z lotnisk stałych.

Dwuboczną obserwację można rozwinąć w czasie ćwiczenia lub przed ćwiczeniem. Punkty dwubocznej obserwacji wybiera się w po-
bliżu celu. Ze względu na bezpieczeństwo punkty te nie mogą znaj-
dować się bliżej niż 2 km od celu. W terenie lesistym punkty dwu-
bocznej obserwacji wybiera się na drzewach lub na specjalnie
zbudowanych wieżach.

Ponieważ w warunkach poligenowych wojska raketowe wykonu-
ją strzelanie rakietami z ładunkiem zwykłym, a wybuch tych rakiet
nie daje dużego obłoku, w związku z tym w celu umożliwienia do-
konania wcięcia wybuchu /punktu upadku/ rakiety należy rozmieszczać
cele w rejonach obserwowanych z punktów dwubocznej obserwacji,
śmigłowców lub samolotów a grunt w tym rejonie powinien sprzy-
jać powstawaniu leja. Współrzędne każdego celu powinny być okreś-
lone zawczasu, a sam cel należy odpowiednio oznaczyć w terenie.
W promieniu 1-2 ^{km} od celu nie powinno być lasu, krzaków i błot.
Wycinek terenu, na którym umiejscawia się cel powinien być do-
stępny w celu wykonania dowiązania topograficznego. Te prace wy-
konuje się zawczasu, siłami grupy kontrolnej.

W czasie ćwiczenia topografowie grupy kontrolnej kontrolu-
ją prace topograficzne wykonywane w pododdziałach ćwiczących oraz
dowiązuje te elementy grupy kontrolnej, których nie można było
dowiązwać zawczasu. Rachmistrze grupy kontrolnej wykorzystują do
obliczeń współrzędne stanowisk startowych i stanowisk wyczekiwa-
nia oraz warunki balistyczne i dane o wietrze na aktywnym odcinku

toru dostarczane przez odpowiednie komórki grupy kontrolnej. Niezbędne dane, rachmistrze przekazują tym komórkom grupy, które użyte są do określenia wybuchów/punktów upadku/ rakiet.

Dane obliczone przez pododdziały ćwiczące z danymi grupy kontrolnej porównuje dowódca grupy kontrolnej lub kierownik podgrupy /zespołu/ względnie rozjemca.

Po wystrzeleniu rakiety i zameldowaniu wyników wciąż wybuchu /punktu upadku / rakiety przy pomocy stacji radiolokacyjnej śmigłowca, samolotu lub dwubocznej obserwacji, dowódca grupy kontrolnej wysyła w rejon celu drużynę topograficzną w celu dowiązania punktu upadku rakiety i określenia uchyleń w donośności i kierunku od celu. W celu ułatwienia znalezienia leja topografowie otrzymują współrzędne określone przy pomocy innych środków grupy kontrolnej.

Skład pododdziału pozoracji pola walki - uzależniony jest od zadań jakie pozoracja ma wykonywać w danym ćwiczeniu. Na podstawie tych zadań określa się ilość ludzi i ich specjalność /piechota, artyleria, lotnictwo, saperzy, chemicy/, a także ich wyposażenie i transport. Należy poza tym ustalić jakie jednostki /pododdziały/ wydzielić ludzi i sprzęt. Ponadto ustala się również potrzebną ilość takich materiałów jak: amunicja ślepa; świece dymne, materiał wybuchowy itp.

Działalnością pozoracji kieruje pomocnik kierownika ćwiczenia do spraw pozoracji. W ćwiczeniach organizowanych na wyższych szczeblach, w których zadania pozoracji są bardziej skomplikowane wyznacza się dodatkowo kierownika pozoracji jednej lub każdej ze stron ćwiczących.

W celu zabezpieczenia pracy i bytu kierownictwa ćwiczenia zazwyczaj wyznacza się grube obsługi.

W skład grupy obsługi mogą wchodzić; łącznościowcy, pisarze kreślarze, maszynistki, kierowcy, żołnierze do ochrony i obsługi miejsc pracy i odpoczynku kierownictwa ćwiczenia. Oprócz tego wyznaczają się także oficerów odpowiedzialnych za poszczególne działy pracy.

Skład ćwiczących zależy od rodzaju, tematu, celu i szczebla ćwiczenia, stanu ilościowego szkolonych, a przede wszystkim od konkretnych potrzeb.

W ćwiczeniach taktycznych wojsk z zasady wykorzystuje się całe pododdziały oddziały i związki taktyczne. W niektórych uzasadnionych przypadkach w ćwiczeniu mogą uczestniczyć tylko oznaczone elementy ugrupowania bojowego oddziału lub związku taktycznego. Bardzo często w ćwiczeniach taktycznych zamiast sprzętu etatowego wykorzystuje się sprzęt zastępczy.

Strzelania bojowe przewidywane w planie ćwiczeń mogą się odbywać przy użyciu etatowej amunicji lub amunicji zastępczej. Strzelania mogą być także pozorowane przy użyciu amunicji ślepej, a w wojskach raketowych przy użyciu rakiet szkolno-bojowych.

W celu pełnego przerobienia niektórych zagadnień szkoleniowych, w ćwiczeniach taktycznych wojsk raketowych i artylerii mogą uczestniczyć pododdziały /oddziały/ zabezpieczające. Na przykład w ćwiczeniu baterii rakiet taktycznych powinna brać udział część plutonu obsługi technicznej oraz część plutonu łączności dywizjonu. W ćwiczeniach baterii rakiet operacyjno-taktycznych może również uczestniczyć stacja meteorologiczna dywizjonu. W niektórych ćwiczeniach komunikaty mogą być przygotowane z góry i przekazywane ćwiczącym przez grupę kontrolną.

W każdym ćwiczeniu wojsk raketowych oraz w każdym ćwiczeniu artylerii ze strzelaniem amunicją bojową wydzielą się odpowiednie siły i środki do ubezpieczenia rejonu ćwiczenia /poligonu/ a także regulacji ruchu.

Na ćwiczenia wojsk raketowych mogą być powoływane grupy operacyjne sztabów ogólnowojskowych i wojsk specjalnych oraz pododdziały /oddziały/ wojsk lotniczych, wojsk inżynierskich i innych, w celu praktycznego przerobienia zagadnień współdziałania na polu walki.

2. Organizacja materiałowo-technicznego zabezpieczenia

Organizacja materiałowo-technicznego zabezpieczenia ćwiczeń jest zagadnieniem złożonym i bardzo pracochłonnym, a odbywa się po różnych liniach. Wymaga ona zaangażowania wielu ludzi z różnych płonów i specjalności do wykonania określonych prac. Zabezpieczenie materiałowo-techniczne wywiera olbrzymi wpływ na przebieg całego ćwiczenia. Za jego organizację oprócz dowódcy i szefa sztabu przede wszystkim odpowiedzialni są: kwaterymistrz, pomocnik dowódcy d/s technicznych oraz szefowie rodzajów wojsk i służb.

Organizację materiałów technicznego zabezpieczenia ćwiczeń należy rozpatrywać w dwóch aspektach.

Z jednej strony obejmuje ona przygotowanie niezbędnych danych, które będą stanowiły dla ćwiczących podstawę do organizacji materiałowo-technicznego zabezpieczenia w konkretnym ćwiczeniu i będą zarazem częścią składową dokumentacji ćwiczenia. Aspekt ten występuje w każdym rodzaju ćwiczenia. Jedynie ilość i zakres danych może się zmieniać w zależności od skomplikowania ćwiczenia.

Z drugiej strony organizacja materiałowo-technicznego zabezpieczenia polega na przygotowaniu dla aparatu kierowniczorozejmowego, a niekiedy i ćwiczących środków i materiałów niezbędnych do przeprowadzenia ćwiczenia i udziału w nim.

W zakresie organizacji materiałowo-technicznego zabezpieczenia należy:

- określić i przygotować niezbędną ilość map, materiałów piśmiennych i kreślarskich, oraz przyrządów, urządzeń technicznych itp;
- określić sposób żywienia oraz przygotować do tego celu personel i punkty żywienia;
- przygotować miejsca pracy, odpoczynku i punkty rozrywkowo-kulturalne oraz zorganizować ich ochronę i obsługę;
- przygotować dla aparatu kierowniczorozejmowego transport, materiały pędne i smary, zaplanować niezbędny przebieg transportu itp;
- określić i przygotować niezbędną ilość broni, amunicji /rakiet/, sprzętu bojowego i innego wyposażenia oraz środków łączności, pozoracji itd.

Zrozumiałe jest, że w zależności od rodzaju ćwiczenia różne będą potrzeby aparatu kierowniczorozejmowego i ćwiczących. I tak na przykład: w ćwiczeniu na mapach wystarczy przygotowanie niezbędnej ilości map, materiałów piśmiennych i kreślarskich, odpowiednich przyrządów, urządzeń technicznych, środków łączności, pomieszczeń do pracy i odpoczynku oraz zapewnienie wyżywienia. Natomiast w ćwiczeniu szkieletowym zaistnieje potrzeba dodatkowego przygotowania transportu, namiotów, kuchni polowych, stołów itp. W ćwiczeniu z wojskami zwiększa się potrzeby w sprzęcie łączności, transporcie i innym wyposażeniu aparatu kierowniczorozejmowego. Ponadto niezbędne będzie wyposażenie ćwiczących pododdziałów, oddziałów lub związków taktycznych oraz pododdziałów

zabezpieczających. Może być niezbędna amunicja, środki pozoracji pola walki i inne środki materiałowe związane z przebywaniem wojska w polu.

Materiałowo techniczne zabezpieczenia ćwiczenia organizuje się według ogólnych wytycznych dowódcy lub szefa sztabu.

W ramach organizacji materiałowo-technicznego zabezpieczenia ćwiczeń należy zawsze określić potrzeby, zbadać możliwości i ostatecznie ustalić ilość i rodzaj niezbędnych środków materiałowych oraz sposób ich wykorzystania.

W praktycznej działalności organizatorzy ćwiczeń mogą napotkać szereg różnorodnych trudności związanych z lokalizacją, wyposażeniem i ukompletowaniem jednostek oraz z ograniczeniem środków materiałowych i szeregiem innych trudności właściwych dla poszczególnych jednostek. W związku z tym w rozwiązywaniu poszczególnych problemów w zakresie faktycznego i realnego zabezpieczenia materiałowego ćwiczeń, a szczególnie ćwiczeń z wojskami - muszą być uwzględnione konkretne warunki.

Nie wskazane jest bez uzasadnionych przyczyn, wykorzystywanie do zabezpieczenia materiałowo-technicznego aparatu kierowniczego-rozjemczego-sił i środków szkolonych instancji etatowo im przynależnych. Bcwiez zabieranie szkolonym ludzi, transportu, środków łączności i innego sprzętu bojowego uniemożliwia im wykonywanie zadań w czasie ćwiczeń.

Nie dotyczy to rozjemców przy oddziałach lub pododdziałach którzy przebywając stale z ćwiczącymi mogą korzystać z ich transportu, kuchni itp.

3. Organizacja łączności kierownictwa ćwiczeń

System łączności kierownictwa powinien zapewnić sprawne kierowanie ćwiczeniem oraz możliwość porozumiewania się poszczególnych oficerów aparatu kierowniczego-rozjemczego między sobą. W zależności od potrzeb, łączność kierownictwa może być zapewniona technicznymi środkami łączności, a ponadto środkami ruchomymi i sygnałami świetlnymi.

Łączność kierownictwa może obejmować: kierownictwo ćwiczenia, rozjemców, grupę kontrolną, pozorację pola walki oraz pododdziały zabezpieczające i obsługi. Łączność ta powinna być zorganizowana i rozbudowana przed rozpoczęciem ćwiczenia.

Za organizację łączności odpowiedzialny jest szef łączności kierownictwa, który organizuje łączność na podstawie wytycznych kierownika ćwiczenia lub szefa sztabu kierownictwa. Szef sztabu kierownictwa /niekiedy kierownik ćwiczenia/ daje wytyczne do organizacji łączności i zatwierdza dokumenty.

W zależności od rodzaju ćwiczenia zakres pracy szefa łączności będzie większy lub mniejszy. W poszczególnych ćwiczeniach będzie się to przedstawiać następująco:

- w ćwiczeniach grupowych nie występuje kierownictwo ćwiczenia i nie organizuje się czynnej łączności /ćwiczących/, a zatem do obowiązków szefa łączności będzie należało opracowanie dla ćwiczących niezbędnych danych do organizacji łączności na danym szczeblu. Np: W ćwiczeniu, gdzie wszyscy szkolą się w roli szefa łączności dywizji, ćwiczącym należy wydać dokumenty, które otrzymaliby od szefa łączności armii;
- w ćwiczeniach na mapach i szkieletowych organizuje się czynną łączność, a więc należy z jednej strony opracować dokumentację niezbędną do organizacji łączności przez ćwiczących, a z drugiej strony zorganizować łączność kierownictwa ćwiczenia. Podobnie rozwiązuje się te zagadnienia w ćwiczeniach z wojskami. W takich ćwiczeniach wymaga się od szefa łączności głębokiego przemyślenia i określenia w szczególach potrzebnych sił i środków, tym bardziej, że potrzeby są zawsze większe od możliwości. W niezbędnych przypadkach kierownictwo ćwiczenia może organizować łączność ćwiczebną z dowódcą i sztabem najwyższej szkolonej instancji.

Dla zobrazowania dwutorowości pracy szefa łączności podaje się wykaz przykładowej dokumentacji do ćwiczeń:

A. Dokumenty czynnej łączności kierownictwa ćwiczenia:

- schemat czynnej łączności radiowej wraz z rozliczeniem środków;
- wykaz składu czynnych sieci, kierunków i danych radiowych /zgodnie z opracowanym schematem/;
- schemat czynnej łączności środkami radioliniowymi, przewodowymi, ruchomymi wraz z rozliczeniem środków;
- tabela kryptonimów stacji telefonicznych;
- tabela sygnałów rozpoznawczych osób funkcyjnych.

U w a g a: dwa ostatnie dokumenty powinny być zgodne z identycznymi dokumentami wydanymi ćwiczącym.

B. Dokumenty łączności dla ćwiczących:

- zarządzenie łączności z załącznikami;
- wykaz składu sieci i kierunków radiowych danego szczebla nadzrędnego;
- tabela przydziału danych radiowych radiolinowych;
- tabela kryptonimów stacji telefonicznych;
- tabele sygnałów rozpoznawczych osób funkcyjnych.

Przedsięwzięcia dotyczące organizacji łączności, szef łączności musi uzgodnić z autorem ćwiczenia i poszczególnymi szefami rodzajów wojsk i służb.

Wszystkie dokumenty łączności opracowane dla potrzeb kierownictwa i rozjemców nie mogą być znane ćwiczącym oraz muszą wykluczać możliwości podsłuchu i wykrycia zamiarów kierownictwa ćwiczenia. Natomiast sztab kierownictwa ma obowiązek organizowania kontroli wykorzystania technicznych środków łączności przez ćwiczących.

4. Organizacja pozoracji pola walki i urządzenie rejonu ćwiczeń

Pozorację organizuje się w celu stworzenia w rejonie ćwiczenia warunków zbliżonych do rzeczywistego pola walki, a ponadto w celu stworzenia lepszych możliwości osiągnięcia celów szkoleniowych ćwiczenia.

Pozorację pola walki stosuje się przeważnie w ćwiczeniach z wojskami zarówno jednostronnych jak i dwustronnych.

W ćwiczeniach jednostronnych pozorowana jest działalność przedwika ale tylko w takim zakresie, na ile to jest konieczne. W ćwiczeniach dwustronnych zakres pozoracji pola walki jest znacznie mniejszy, gdyż pole walki urealnione jest działalnością stron. Niemniej jednak pozoracja w takich ćwiczeniach również jest potrzebna dla przedstawienia np.: ognia wojsk raketowych artylerii przeciwnej strony, działania lotnictwa itp.

Pozorację pola walki można stosować również w ćwiczeniach szkieletowych z epizodycznym działaniem wojsk.

Pozorowanie pola walki polega na przedstawieniu:

- ognia broni piechoty, artylerii, lotnictwa oraz broni masowego rażenia;
- środków ogniowych i pododdziałów nieprzyjaciela a niekiedy i wojsk własnych /np. ogień własnej artylerii, luzowanie pododdziału itp./;

- użycie zasłon dymnych i materiałów wybuchowych do wykonania zniszczeń.

Organizację pozoracji należy powierzać doświadczonemu oficerowi, który bierze udział w opracowaniu ćwiczenia.

Organizacja pozoracji pola walki obejmuje: ustalenie potrzeb pozorowania, a co za tym idzie ilości niezbędnych materiałów i środków oraz składu osobowego, opracowanie planu działania pozoracji, przygotowanie składu osobowego pododdziału pozoracji oraz urządzenie rejonu ćwiczenia.

Opracowanie planu działania pozoracji powinno odbywać się równolegle z opracowaniem planu przeprowadzenia ćwiczenia.

Plan działania pozoracji najczęściej sporządzany jest na mapie z legendą. Legenda może być opisana na mapie lub sporządzona oddzielnie. Plan działania pozoracji może być również opracowany w formie tabeli. Przyjęcie i stosowanie określonej formy planu działania pozoracji jest rzeczą dowolną.

Na podstawie planu działania pozoracji przygotowuje się ludzi do wykonywania zadań w ramach pozorowania pola walki, a w razie potrzeby również i rejon ćwiczenia.

Przygotowanie pododdziału pozoracji może odbywać się w różny sposób. Do wstępnych czynności związanych, z tym przygotowaniem można zaliczyć:

- dokonanie podziału składu osobowego na grupy;
- dokonanie podziału środków transportowych i środków łączności;
- zapoznanie z systemem łączności i organizacją dowodzenia;
- pobranie i przygotowanie środków pozoracji;
- przygotowanie chorągiewek, latarek i innych niezbędnych pomocy i materiałów;
- zapoznanie z terminami szkolenia pozoracji itp.

Zasadniczym elementem przygotowania pododdziałów pozoracji jest szkolenie ich składu osobowego. W ramach tego szkolenia należy zapoznać wszystkich żołnierzy z ich obowiązkami, nauczyć umijętnego obchodzenia się ze środkami pozoracji pola walki oraz wykonywania poszczególnych czynności.

Szkolenie pozoracji prowadzi się przez kilka dni przed rozpoczęciem ćwiczenia. Początkowo szkolenie może odbywać się w sali, a następnie w rejonie ćwiczenia.

W końcowej fazie szkolenia można sprawdzić przygotowanie pododdziału przez przeprowadzenie próbnej pozoracji w oparciu o wybrany fragment ćwiczenia.

W każdym ćwiczeniu należy stworzyć takie warunki, które pozwoliłyby możliwie jak najdokładniej odtworzyć obraz współczesnego pola walki. Temu celowi służy dobrze zorganizowana i dobrze działająca pozoracja w zawczasu urządzonym rejonie ćwiczeń.

Urządzeniem rejonu ćwiczenia powinien kierować pomocnik kierownika ćwiczenia d/s pozoracji. Objętość prac i sposób urządzenia rejonu ćwiczenia określa zwykle kierownik ćwiczenia w czasie rekonesansu.

Rejon ćwiczeń powinien być tak urządzony, aby wszystkie sytuacje taktyczne były jak najbardziej realne, budziły zainteresowanie szkolonych, dawały możliwość sprawdzenia skutków ognia itp.

Urządzenie rejonu ćwiczenia może obejmować ustawienie figur bojowych i makiet pozorujących ugrupowanie nieprzyjaciela, dowiązanie i określenie współrzędnych celów /obiektów/ przewidzianych dla wojsk rakietowych i artylerii; budowę schronów dla tarozowych i pozoracji; ustawienie dozorów świetlnych, reflektorów i zapór inżynierskich; przygotowanie rubieży rozwinięcia odwodów topogeodezyjne przygotowanie rejonów stanowisk startowych /stanowisk ogniowych/ oraz rubieży rozwinięcia środków artyleryjskiego rozpoznania przewidzianych do zajęcia przez pododdziały ćwiczące i niektóre elementy grupy kontrolnej przed ćwiczeniem lub w czasie ćwiczenia; naprawę mostów i niektórych odcinków dróg; ustawienie fagasów; założenie ładunków trotylu itp. Pożądanym jest, aby w rejonie ćwiczeń znajdowały się ślady walki w postaci rozbitych /wraków/ czołgów, samochodów, samolotów, zniszczonych mostów i dróg, leje od bomb, pocisków itp.

Urządzenie rejonu ćwiczeń powinno być zakończone przed rozpoczęciem szkolenia prowadzonego w terenie z oficerami kierownictwa rozjemcami, grupą kontrolną i pododdziałami pozoracji /tarozowymi/.

Do urządzenia rejonu ćwiczeń należy wyznaczyć także pododdziały, które nie będą występowały w ćwiczeniu w charakterze ćwiczących.

Zakres prac związanych z urządzaniem rejonu ćwiczenia musi być dostosowany do rodzaju ćwiczenia i uwzględniać możliwości jednostki oraz warunki terenowe.

Szeroki zakres prac związanych z urządzaniem rejonu ćwiczenia może być realizowany tylko na strzelnicach polowych i poligonach.

5. Rozkaz organizacyjny

Rozkaz organizacyjny ma na celu usankcjonowanie wszystkich spraw związanych z organizacją i przebiegiem ćwiczenia.

Rozkaz organizacyjny wydaje się po opracowaniu ćwiczenia i po rozwiązaniu podstawowych lub wszystkich problemów organizacyjnych.

W związku z tym treść rozkazu zależy od tego, czy do czasu wydania rozkazu zostały rozwiązane wszystkie problemy organizacyjne, czy też nie. Jeżeli zostały rozstrzygnięte wszystkie problemy organizacyjne, wówczas treść rozkazu będzie szczegółowa w odniesieniu do poszczególnych wykonawców. Np. jeżeli rozstrzygnięto w szczególach potrzeby transportu i ustalono rodzaj, ilość, sposób zaopatrzenia w mps, skąd, kiedy, gdzie i do czyjej dyspozycji transport ten ma przybyć, wówczas wszystko to powinno znaleźć się w rozkazie.

W drugim wypadku, gdy do czasu wydania rozkazu nie rozstrzygnięto wszystkich spraw organizacyjnych, wówczas treść rozkazu będzie ogólniejsza i może zobowiązywać poszczególnych wykonawców do wydania dodatkowych zarządzeń. I tak na przykład rozkaz organizacyjny może zobowiązywać pomocnika dowódcy d/s technicznych i inne zainteresowane osoby do zapewnienia transportu na ćwiczenia itd.

Najbardziej celowy i najczęściej stosowany powinien być pierwszy z w/w wypadków. Wówczas istnieje tylko jeden dokument z ewentualnymi załącznikami, w którym wyraźnie sprecyzowane są zadania aparatu kierowniczo-rozjemczego, ćwiczących oraz wszystkich osób mających zapewnić sprawne przeprowadzenie ćwiczeń.

Rozkaz organizacyjny w zależności od rodzaju ćwiczenia może określać:

- kiedy, gdzie i na jaki temat odbędzie się ćwiczenie;
- rodzaj ćwiczenia;
- skład ćwiczących wojsk /dowództw, sztabów/ oraz wojsk zabezpieczających ćwiczenie;

- skład kierownictwa, aparatu rozjemczego i grupy kontrolnej;
- skład pozoracji oraz wszystkie sprawy związane z organizacją pozoracji i urządzeniem rejonu ćwiczenia;
- sposób zabezpieczenia ćwiczenia np.: zabezpieczenie polityczne, materiałowo-techniczne i inne /transport, łączność, uzbrojenia, ubiór, zabezpieczenie tajemnicy wojskowej, warunki pracy i bytu, bezpieczeństwa itd.;
- skład, czas i miejsce przybycia środków wzmocnienia;
- przedsięwzięcia mające na celu zapewnienie przygotowania aparatu kierowniczego-rozjemczego i ćwiczących do ćwiczenia;
- czas osiągnięcia gotowości do ćwiczenia.

W rozkazie podaje się również osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych czynności.

Im wyższy będzie szczebel ćwiczenia, im więcej rodzajów wojsk i służb będzie uczestniczyć w ćwiczeniu, im bardziej będzie skomplikowany rodzaj ćwiczenia, tym większa ilość zagadnień będzie rozstrzygana w danym rozkazie.

Rozkaz organizacyjny należy dostarczyć wszystkim zainteresowanym, w terminie zapewniającym możliwość wykonania wszystkich przedsięwzięć związanych z przygotowaniem ćwiczenia.

6. Przygotowanie aparatu kierowniczego-rozjemczego /szkolących/ i ćwiczących /szkolonych/

Wynik każdego przedsięwzięcia szkoleniowego w dużej mierze zależy od stopnia przygotowania się do jego realizacji, zarówno aparatu kierowniczego-rozjemczego /szkolących/, jak i ćwiczących /szkolonych/. Dlatego dokładne przygotowanie się wymienionych jest zawsze warunkiem pomyślnego przebiegu ćwiczenia /zajęcia/. Zakres, forma i treść tego przygotowania zależą od bardzo wielu czynników.

Do zajęć ćwiczenia grupowego przygotowują się kierownicy zajęć /wykładowcy/ i szkoleni.

Przygotowanie się wykładowcy do zajęć ćwiczenia grupowego polega na dogłębnym opanowaniu treści danego ćwiczenia /zajęcia/ i jego teoretycznej podbudowy oraz na doborze odpowiednich metod szkolenia niezbędnych do jego realizacji. Sposób przygotowania się wykładowcy zależy od jego wiedzy, umiejętności

1 nawiązków oraz do struktury organizacyjnej ćwiczenia.

Po zapoznaniu się z tematem i celem zajęcia ćwiczenia grupowego oraz po uświadomieniu sobie treści danego tematu, wykładowca może rozpocząć swoje przygotowanie od doboru i prze-studiowania / przypomnienia / odpowiednich materiałów teoretycznych i rozdziałów regulaminów związanych z danym tematem, względnie od studiowania opracowania metodycznego, przygotowanego uprzednio przez określonego autora. Jeżeli wykładowca prowadzi wszystkie zajęcia, wówczas powinien on dokładnie zapoznać się z treścią całego ćwiczenia grupowego, a w wypadku prowadzenia tylko niektórych zajęć w ramach danego ćwiczenia, powinien poznać ^{treść} wszystkich swych zajęć oraz wszystkie zagadnienia z całego ćwiczenia, z którymi związana jest treść zajęć prowadzonych przez niego.

Przy studiowaniu gotowego opracowania metodycznego należy określić co w danym zajęciu jest najważniejsze, skonfrontować treść proponowanych rozwiązań z ewentualnymi własnymi rozwiązaniami, ustalić objętość materiału szkoleniowego i sposób jego rozłożenia w czasie. Następnie trzeba dobrać odpowiednie metody szkolenia, a w ramach tych metod określony system własnych czynności i czynności szkolonych /środki metodyczne/ oraz właściwe pomoce naukowe /środki szkolenia/, aby jak najlepiej wyjaśnić poszczególne zagadnienia szkoleniowe i osiągnąć ogólny cel zajęcia. Wreszcie szkolący niejednokrotnie zmuszony jest do gruntownego opanowania czynności praktycznych, które trzeba demonstrować szkolonym w czasie zajęć.

Ważne Podczas studiowania gotowego opracowania metodycznego należy jednocześnie zwrócić uwagę na treść danych zawartych w założeniu, które wydawane jest szkolonym i czy nie zachodzi potrzeba podania im dodatkowych wiadomości, a jeśli tak to jakich.

W rezultacie samodzielnej pracy wykładowca opracowuje plan - konspekt.

Dalszym etapem przygotowania wykładowcy do zajęć jest instruktaż prowadzony przez jego przełożonego lub autora. Cel instruktaży, ich istotę i sposób prowadzenia wyjaśniono już w skrypcie pt.: "Formy organizacyjne szkolenia taktycz^{ego} operacyjnego oficerów, sztabów oraz wojsk rakietowych i artylerii". Po instruktażu wykładowca wnosi do swego planu - konspektu niezbędne poprawki i uzupełnienia.

Niezależnie od przygotowania się do prowadzenia zajęcia, wykładowca powinien także wzbudzić u szkolonych zainteresowanie tematem, aby tym samym osiągnąć jak najlepsze wyniki w czasie zajęcia. W tym celu należy stosować określone bodźce, które mają stać się podniętą do wyjątkowej pracy szkolonych.

Drugim zasadniczym warunkiem pomyślnego przebiegu zajęcia grupowego jest dokładne przygotowanie się szkolonych.

Przygotowanie się szkolonych do zajęć może mieć różny przebieg i zakres. Podstawą ich przygotowania się do zajęć są zwykle załączniki, które mogą być wydawane szkolonym do każdego zajęcia grupowego. Ponadto podstawą dla szkolonych są także wytyczne szkolącego, w których konkretyzuje on zadania określone założeniem.

W ramach przygotowania się do zajęć grupowych szkoleni najczęściej zobowiązani są do przestudiowania odpowiednich materiałów szkoleniowych związanych z tematem zajęcia, wykonania nakazanych prac i przygotowania się do wystąpienia w określonej roli. W celu należytego przygotowania się do zajęć szkoleni mogą korzystać z konsultacji, ale w żadnym razie nie mogą ich traktować jako okazji do uzyskania gotowego rozwiązania, lecz jako pomoc w wyjaśnieniu pewnych wątpliwości.

Do ćwiczeń na mapach, ćwiczeń szkieletowych i z wojskami przygotowuje się cały aparat kierowniczo-rozjemczy i szkoleni.

Przygotowanie kierownictwa, rozjemców, grupy kontrolnej oraz pododdziałów zabezpieczających i pododdziału pozoracji stanowi jedno z ważniejszych przedsięwzięć zapewniających sprawne i pouczające przeprowadzenie ćwiczenia z wojskami, jak również otrzymanie niezbędnych materiałów do oceny ćwiczących wojsk.

Przygotowanie oficerów aparatu kierowniczo-rozjemczego realizuje się w dwóch etapach. W pierwszym etapie każdy oficer z aparatu kierowniczo-rozjemczego powinien dokładnie zapoznać się z treścią rozkazu organizacyjnego / w koniecznym zakresie/ oraz ze swoimi prawami i obowiązkami, które podane są we wspomnianej już "Instrukcji przeprowadzenia ćwiczeń taktycznych" oraz w instrukcji dla rozjemców, o ile taka jest wydana przez organizatora ćwiczeń. Następnie powinien pobrać mapy i inne dokumenty przygotowane dla poszczególnych oficerów oraz przestudiować je.

Pożądané jest, aby w ramach samodzielnej pracy, oficerowie aparatu kierowniczego-rozjemczego mieli możność przestudiowania: myśli przewodniej i planu przeprowadzenia ćwiczenia; założenia z załącznikami; struktury organizacyjnej aparatu kierowniczego-rozjemczego ćwiczenia; planu działania pozoracji; ustalonych zasad bezpieczeństwa, obowiązujących w danym ćwiczeniu oraz zasad tajnego dowodzenia i wreszcie systemu łączności kierownictwa i rozjemców. Jeżeli okaże się, że niemożliwym, problemy te powinny być przedmiotem instruktażu.

Jak z powyższego wynika, pierwszy etap przygotowania aparatu kierowniczego-rozjemczego oparty jest na samodzielnej pracy poszczególnych oficerów.

Dalsze przygotowanie aparatu kierowniczego-rozjemczego odbywa się w czasie specjalnych zajęć/ instruktaży/ prowadzonych pod kierownictwem dowódcy /kierownika ćwiczenia/. Do ćwiczeń na mapach instruktaże prowadzi się w sali, a do ćwiczeń szkieletowych i z wojskami - w sali i terenie lub tylko w terenie. Sposób prowadzenia instruktaży i dobór odpowiednich zagadnień podyktowany jest konkretnymi warunkami. Jeżeli w ramach samodzielnej pracy oficerowie z aparatu kierowniczego-rozjemczego mieli możność przestudiowania wszystkich zagadnień związanych z organizacją i prowadzeniem danego ćwiczenia i są należycie przygotowani do wykonywania obowiązków na wyznaczonych funkcjach, wówczas instruktaż można przeprowadzić w formie rozgrywki. Gdy natomiast niektóre zagadnienia nie są znane oficerom, wtedy trzeba podać je do wiadomości zainteresowanych, wyjaśnić wszelkie wątpliwe sprawy, a następnie przeprowadzić rozgrywkę. Przy organizowaniu wielosobowych wspólnych ćwiczeń, po instruktażu ogólnym, należy przewidzieć czas dla starszych rozjemców ogólnowojskowych i rodzajów wojsk, aby mogli oni przeprowadzić instruktaże z podległymi rozjemcami. W koniecznych wypadkach instruktaże mogą odbywać się oddzielnie w poszczególnych rodzajach wojsk, które może poprzedzić instruktaż ogólny.

W wyniku instruktaży każdy oficer z aparatu kierowniczego-rozjemczego musi zdawać sobie sprawę z jego roli w danym ćwiczeniu, poznać przyjętą metodę kierowania ćwiczeniem, sposób wzajemnej współpracy i porozumiewania się, rozgrywania poszczególnych fragmentów ćwiczenia i składania sprawozdań.

Wreszcie musi wiedzieć jakimi środkami dysponuje i w jakim zakresie może je wykorzystywać oraz jakie są warunki pracy i bytu.

Przygotowanie szkolonych oficerów do ćwiczeń na mapach, ćwiczeń szkieletowych i z wojskami, jest w ogólnym zarysie analogiczne jak do ćwiczeń grupowych. Różnica polega na tym, że każdy z oficerów przygotowuje się do pełnienia w ćwiczeniu innej funkcji, podczas gdy w ćwiczeniach grupowych wszyscy uczestnicy szkolenia przygotowują się do pełnienia jednej i tej samej funkcji.

W ramach przygotowywania się do omawianych ćwiczeń, oficerowie wykonują nakazane prace zaliczeniem oraz szereg innych przedsięwzięć z własnej inicjatywy lub na rozkaz ćwiczących dowódców.

Przygotowanie wojsk do ćwiczenia może obejmować szereg różnych przedsięwzięć. Mogą to być przedsięwzięcia nakazane do wykonania przez kierownika ćwiczenia lub realizowane z własnej inicjatywy.

Przed ćwiczeniami taktycznymi wojsk rakietowych należy przeprowadzić kontrole:

- znajomości sprzętu i dokumentacji eksploatacyjno-technicznej;
- praktycznych umiejętności stanu osobowego pododdziałów w wykonywaniu swoich obowiązków funkcyjnych podczas przygotowania i prowadzenia ognia;
- stanu technicznego uzbrojenia specjalnego i przyrządów.

Kontrolę przeprowadza kierownik ćwiczenia / inspektorzy / kilka dni przed ćwiczeniem przy współudziale swych pomocników i niezbędnych specjalistów.

Do ćwiczenia taktycznego bez strzelania dopuszcza się tylko pododdziały, oddziały, związki które podczas kontroli znajomości sprzętu dokumentacji eksploatacyjno-technicznej, praktycznych umiejętności wykonywania obowiązków funkcyjnych oraz stanu technicznego uzbrojenia i przyrządów otrzymały ocenę nie niższą niż d o s t a t e o n i s.

Do ćwiczeń ze strzelaniem bojowym dopuszcza się tylko te związki / oddziały /, których wszystkie pododdziały otrzymały z praktycznych umiejętności wykonywania obowiązków funkcyjnych ocenę nie niższą niż d o b r e.

Sprawdzeniu ze znajomości sprzętu i dokumentacji eksploatacyjno-technicznej podlegają wszyscy oficerowie i podoficerowie oraz co najmniej 1/3 stanu szeregowców kontrolowanego oddziału

/pododdziału/.

Zależnie od zajmowanego stanowiska i obowiązków funkcyjnych sprawdza się znajomość :

- budowy i eksploatacji sprzętu radiowego oraz wyposażenia i przyrządów, na których pracuje kontrolowany;
- instrukcji, warunków technicznych i innych dokumentów eksploatacyjnych.

Praktyczne umiejętności wykonywania obowiązków funkcyjnych przez stan osobowy sprawdza się na zajęciach kompleksowych pododdziału. Przy tym sprawdza się umiejętność:

- wyboru elementów ugrupowania bojowego i dróg dojazdu do nich;
- dowiązania elementów ugrupowania bojowego i wytyczania kierunków orientacyjnych różnymi sposobami;
- zajmowania i opuszczania ugrupowania bojowego;
- wykonania inżynierskiej rozbudowy elementów ugrupowania bojowego;
- rozwijania, sprawdzania i przygotowania do pracy urządzeń startowych i kontrolnych;
- przygotowania rakiety do startu;
- posługiwania się kodem i sygnałami umownymi podczas kierowania ogniem;
- przeprowadzenia sondowania atmosfery i zestawienia komunikatu meteorologicznego;
- przygotowania danych do strzelania;
- wykonywania i usuwania nie-sprawności wyposażenia i przyrządów;
- przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania wszelkich prac.

III. ZASADY PROWADZENIA CWICZEŃ

1. Prowadzenie zajęć ćwiczenia grupowego

W każdym prawidłowo przebiegającym zajęciu ćwiczenia grupowego można wyodrębnić trzy jego części, tj. część wstępną, zasadniczą i końcową.

Część wstępna zajęć grupowych /po sprawdzeniu obecności i zagajeniu/ z reguły zaczyna się od sprawdzenia przygotowania szkolonych.

Kontrola szkolonych może obejmować wykonanie prac nakazanych w założeniu lub przez szkolącego /wykładowcę/, wyposażenie materiałowe oraz teoretyczne przygotowanie do zajęcia. Jeżeli zajęcia odbywają się w terenie to do kontroli należy włączyć również orientowanie topograficzne i taktyczne.

Sprawdzenie wykonania nakazanych prac może być realizowane w różny sposób. Jednym ze sposobów może być sprawdzenie pobieżne u wszystkich szkolonych, a drugim sprawdzenie szczegółowe u 1-2-3 szkolonych.

Sprawdzenie wyposażenia materiałowego daje możność równnikowi zajęć zorientowania się czy szkoleni posiadają wszystkie materiały szkoleniowe niezbędne do zajęcia.

Teoretyczne przygotowanie szkolonych sprawdza się przez zadawanie pytań. Pytania te mogą dotyczyć dowolnych zagadnień w ramach określonego materiału szkoleniowego /t.zw. pytania kontrolne/, względnie mogą być ściśle związane z tematem zajęcia /t.zw. pytania wprowadzające/. Każda błędna odpowiedź, w miarę możliwości i posiadanego czasu, powinna być skorygowana przez odpowiadającego w wyniku t.zw. pytań dodatkowych /naprowadzających/ lub przez współuczestników szkolenia, a tylko w koniecznych wypadkach przez szkolącego.

Treść i sposób kontroli w każdym wypadku uwarunkowane są tematem zajęć, czasem i indywidualnymi cechami kontrolowanych.

Po skontrolowaniu przygotowania szkolonych podsumowuje się wyniki kontroli i przystępuje do zasadniczej części zajęcia.

Zasadnicza część zajęcia obejmuje zwykle kilka wyraźnie wyodrębnionych zagadnień szkoleniowych, składających się w sumie na całość tematu. Z kolei każde zagadnienie szkoleniowe zawiera w sobie elementy o charakterze teoretycznym i praktycznym, które powinni przyswoić szkoleni w czasie zajęcia.

Sposób przerabiania poszczególnych zagadnień szkoleniowych zależy przede wszystkim od stopnia złożoności tego zagadnienia, stopnia zaawansowania szkolonych i od czasu jakim dysponuje szkolący.

We wszystkich wypadkach wskazane jest, aby szkolący rozpoczął przerabianie każdego zagadnienia szkoleniowego od podania jego pełnej nazwy /ustnie lub pisemnie na tablicy/, a w razie potrzeby również od wyjaśnienia znaczenia i celu tego zagadnienia.

w całości tematu. W niektórych wypadkach szkolący może zażądać od szkolonych podania teoretycznych zasad i reguł, na których oparte jest dane zagadnienie, względnie może je przypomnieć szkolonym osobiście. Następnie przed dalszym rozważaniem należy wprowadzić szkolonych w sytuację taktyczną, podać czas operacyjny i oznajmić im w jakiej roli będą występować w danym momencie.

Praktyczne wykonanie kolejnych czynności myślowych wchodzących w skład przerabianego zagadnienia szkoleniowego może być poprzedzone objaśnieniem, pokazem i dyskusją, lub nie. Pożądane jest, aby złożone czynności myślowe /trudne/ najpierw objaśnić i pokazywać względnie przedyskutować, a dopiero później praktycznie wykonywać. W podobny sposób należy postępować nawet przy przerabianiu czynności mniej złożonych, gdy ma się do czynienia ze słabo zaawansowanym zespołem szkoleniowym.

Czynności stanowiące fragment lub całość zagadnienia może wykonywać jeden uczestnik szkolenia występujący w określonej roli i sytuacji taktycznej. Niektóre czynności typu praktycznego mogą być rozwiązywane indywidualnie przez każdego uczestnika szkolenia.

Jeżeli określone czynności mają być wykonane przez jednego uczestnika szkolenia, wówczas w koniecznych wypadkach prowadzący zajęcia może określić czas, jaki przeznacza do jego dyspozycji oraz może zażądać podania porządku pracy w danej roli. Gdy wyznaczony oficer nie potrafi samodzielnie rozwiązać powierzonego mu zagadnienia można nim odpowiednio pokierować przy pomocy pytań naprowadzających. Jeżeli to nie odniesie skutku, wówczas trzeba wyznaczyć innego spośród szkolonych do rozwiązania tego samego zagadnienia.

Do rozwiązywania skomplikowanego zagadnienia można zaangażować kilku lub wszystkich szkolonych i poprzez umiejętną wymianę poglądów /t.j. dyskusję/ dojść do właściwego rozwiązania przerabianego zagadnienia. Gdy dane zagadnienie przerabiane jest pierwszy raz, kierownik szkolenia może sam objaśnić i pokazać jak należy go rozwiązywać lub wykonywać.

Ważnym zagadnieniem metodycznym jest kierowanie działalnością praktyczną szkolonych. W myśl wskazań dydaktycznych najpierw należy pozwalać, aby szkoleni próbowali wykonywać określoną czynność samodzielnie, odczekać popełnili przy tym błędy. Ponadto trzeba także dawać możliwość szkolonym poprawianie błędów

dostrzeżonych przez siebie lub pozostałych uczestników szkolenia. Korygowanie błędów przez szkolącego powinno następować dopiero wtedy, gdy szkoleni po kilku próbach nie mogą usunąć ich samodzielnie, lub gdy jest to nieodzowne, aby naprowadzić szkolonych na właściwą drogę. Przy tym najpierw należy usuwać błędy podstawowe, a dopiero później stopniowo usuwać coraz drobniejsze niedociągnięcia. Gdy szkoleni zasługują na uznanie, wtedy trzeba żywcizliwie wyróżnić ich postępy i budzić uczucie zadowolenia z osiągniętych wyników. Ganić można tylko wtedy, gdy to jest konieczne /po wyczerpaniu innych środków/.

Po wyczerpaniu zagadnienia należy każdorazowo dokonać jego krótkiego podsumowania. Podsumowanie to może być poprzedzone udzieleniem odpowiedzi na ewentualne pytania szkolonych, względnie szkolący może sam zadać kilka zwięźle sformułowanych pytań, aby przekonać się jak zostało zrozumiane i przyswojone przerobione zagadnienie szkoleniowe.

Podsumowania zagadnienia szkoleniowego dokonuje się w celu podkreślenia i wypuklenia najistotniejszych momentów, wniesienia pewnych poprawek, ujednolicenia rozwiązania, które ściśle wiążą się z dalszą częścią zajęcia.

W sposób analogiczny przerabia się wszystkie pozostałe zagadnienia szkoleniowe w ramach całego zajęcia. Trzeba tu nadmienić, że w zajęciach grupowych najczęściej należy stosować metody poszukujące, a tylko w koniecznych wypadkach metody podające.

Dobór odpowiednich środków metodycznych należy uzależniać od rodzaju przerabianych zagadnień, stopnia ich opanowania przez szkolonych w ramach szkolenia teoretycznego, stanu wiedzy i umiejętności szkolonego, który wywołany jest do odpowiedzi i wiele innych czynników.

Zajęcie grupowe należy kończyć omówieniem. Część zagadnień do omówienia zajęcia kierownik szkolenia przygotowuje w czasie przygotowania się do zajęć. Drugą część omówienia stanowią jego uwagi zebrane w czasie zajęcia.

Omówienie powinno być skupione na zasadniczych zagadnieniach tematu. Ocena pracy szkolonych powinna być obiektywna i uzasadniona. Przedsięwzięcia mające na celu usunięcie wykrytych niedociągnięć oraz wskazówki dotyczące przygotowania się szkolonych do następnego zajęcia muszą być konkretne. Spełniając te warunki osiągnie się cel stawiany omówieniu zajęcia.

Po zakończeniu wszystkich zajęć ćwiczenia grupowego stosuje się omówienie całości ćwiczenia. Sposób przygotowania i prowadzenia omówienia ćwiczenia będzie treścią końcowej części skryptu.

2. Kierowanie przebiegiem ćwiczeń na mapach i ćwiczeń szkieletowych.

Kierowanie przebiegiem ćwiczenia poprzedzone jest zwykle kontrolą gotowości do ćwiczenia. Czas gotowości do ćwiczenia określa się przeważnie w rozkazie organizacyjnym. Do czasu gotowości, ćwiczący zobowiązani są wykonać szereg różnych przedsięwzięć przygotowawczych z zajęciem rejonów wyjściowych /punktów dowodzenia/ włącznie.

Kontrola gotowości do ćwiczenia może obejmować wiele zagadnień, jak na przykład:

- rozmieszczenie i urządzenie punktów dowodzenia;
- organizacja obrony i ochrony sztabu;
- organizacja i działanie łączności w położeniu wyjściowym;
- znajomość położenia wyjściowego i innych danych z dotychczas wręczonych dokumentów ćwiczącym przez kierownictwo;
- wykonanie nakazanej dokumentacji itp.

W zależności od rodzaju ćwiczenia ustalonych celów i zagadnień szkoleniowych, ćwiczenie może rozpoczynać się do:

- wydania rozkazu bojowego /ustnie lub na piśmie/ dla dowódcy najwyższej szkoleniowej instancji;
- składania propozycji dla dowódcy do powzięcia decyzji;
- wysłuchania propozycji decyzji składanej dowódcy przez szefa sztabu;
- meldowanie decyzji przez dowódcę najwyższej szkolonej instancji.

Mogą być jeszcze inne momenty rozpoczęcia ćwiczenia, które zawsze zależą od tematu, rodzaju ćwiczenia, celów szkoleniowych oraz potrzeb i konkretnych warunków. Najczęściej ćwiczenia rozpoczynają się od wręczenia rozkazu bojowego wyższego dowódcy na piśmie lub na mapie, albo od ustnego postawienia zadania bojowego.

Rozpoczęcie ćwiczeń od innych momentów może występować w ćwiczeniach dowódczych i sztabowych prowadzonych na mapach oraz znaczenie rzadziej w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych.

W momencie rozpoczęcia ćwiczenia należy podać wszystkim ćwiczącym czas operacyjny o ile nie pokrywa się on z czasem astromicznym. Przy czym należy zaznaczyć, że w ćwiczeniach na mapach i szkieletowych czas operacyjny może nie pokrywać się z czasem astromicznym i w związku z tym można dokonywać przeskoków w czasie.

Rozjemcy rozpoczynają swoją działalność z chwilą rozpoczęcia ćwiczenia i przez cały czas obserwują pracę ćwiczących.

Terminy głównych przedsięwzięć ćwiczących powinny być uwzględnione w działalności aparatu kierowniczo-rozjemczego.

Już z chwilą rozpoczęcia ćwiczenia szkoleni mogą otrzymywać różne dane o położeniu wojsk własnych i nieprzyjaciela. Podawanie danych powinno w pełni odzwierciedlać to, co się dzieje na polu walki.

Dane o położeniu powinny narastać stopniowo i napływać z różnych źródeł. Podawanie zbiorczych danych na pewien dłuższy okres czasu jest wysoce niewskazane. Nie należy również podawać danych, o które dowódca i sztab nie troszczą się.

Napływ wiadomości w okresie przygotowawczym jest zazwyczaj mniejszy. Czas i rodzaj wiadomości, które należy przekazać ćwiczącym, może być ujęty w uprzednio opracowanym planie podawania wiadomości i zawsze wynikać z działania stron oraz uwzględniać decyzje ćwiczących.

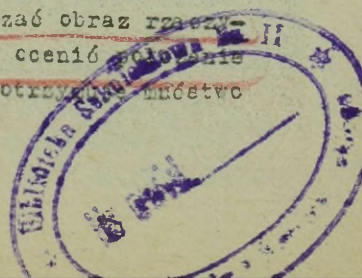
Wiadomości niezbędne ćwiczącym mogą być przekazywane im przez podwładnych i sąsiadów / o ile występują faktycznie w danym ćwiczeniu/, przez sztab kierownictwa i rozjemców.

Podwładni podają dane w formie meldunków. Jeżeli w ćwiczeniu nie występują podwładni, rolę ich spełniają rozjemcy końcowi.

Sztab kierownictwa podaje wszelkie wiadomości, które ćwiczący mogą uzyskać z wyższego szczebla.

Rozjemcy natomiast przekazują ćwiczącym takie wiadomości, których ćwiczący nie mogą uzyskać w konkretnym ćwiczeniu od podwładnych i z innych źródeł. A więc mogą to być dane uzyskane przez dowódcę drogą bezpośredniej obserwacji, od pododdziałów rozpoznawczych /jeżeli takie zostały wysłane, a ich działanie właściwie zorganizowane/, z obserwacji lotniczej itp.

Wszystkie podawane wiadomości powinny stwarzać obraz rzeczywistego pola walki i pozwalać ćwiczącym prawidłowo ocenić sytuację i podjąć uzasadnione decyzje. W praktyce dowódca otrzymuje

danych, często ze sobą sprzecznych, niektóre otrzymuje sam bezpo-
średnio, o niektórych dowiaduje się od swoich współpracowników,
inne znów otrzymuje od sąsiadów, przełożonego dowódcy lub sztabu.

W taki sposób podawane wiadomości zmuszą ćwiczących do
wyławiania najważniejszych danych i zajęcia się nimi w pierwszej
kolejności.

Ćwiczący muszą mieć każdorazowo czas na przemyślenie sytu-
acji i przyjęcie decyzji.

We wszystkich ćwiczeniach decyzję powziętą przez ćwiczą-
cego dowódcę wysłuchuje kierownik ćwiczenia, lub rozjemca.

W ćwiczeniach wieloszczeblowych decyzję podwładnych dowódców wy-
słuchują przełożeni ćwiczący.

Jeżeli powzięta decyzja jest słuszną i uzasadnioną, należy
ją zatwierdzić i zlecić jej realizowanie.

Gdy decyzja posiada pewne braki, lecz jest możliwa do przy-
jęcia, wówczas postępuje się analogicznie jak w pierwszym wypadku.
Jednak w czasie realizacji tej decyzji należy wykazać jej braki
przez stworzenie odpowiednich sytuacji doprowadzających do strat
i niepowodzenia.

Gdy decyzja jest błędna i niemożliwa do przyjęcia, wówczas
należy wpłynąć na jej zmianę przy zatwierdzeniu.

W ćwiczeniach jednostronnych treść stwarzanych poszczegól-
nych położań uzależniona jest od zagadnień, które mają być prze-
robione w ćwiczeniu, aby zrealizować cele szkoleniowe. Wpływ na
ustalenie poszczególnych położań powinny mieć również decyzje
ćwiczących.

W ćwiczeniach dwustronnych decyzje dowódców ćwiczących
stron mają decydujący wpływ na ustalenie położań.

Dynamika ćwiczenia dwustronnego z zasady musi być rezulta-
tem decyzji ćwiczących, rezultatem ich działania, a nie rezultatem
dążenia kierownictwa do osiągnięcia szczeblowych celów ćwiczenia.

We wszystkich ćwiczeniach należy brać pod uwagę decyzję
ćwiczących nie w takiej formie, w jakiej ogłaszają je sami dowódcy
lecz w takiej, w jakiej docierają one do podwładnych.

3. Kierowanie przebiegiem ćwiczeń z wojskami

W poprzednim punkcie zostały szeroko omówione zagadnienia

kierowania ćwiczeniami na mapach i ćwiczeniami szkiele-
towymi. Ponieważ wiele omówionych zagadnień, a w szczególności

wagańczenia związane z działalnością aparatu kierowniczego-rozjemnego dotyczą w całej rozciągłości ćwiczeń z wojskami, dlatego też w dalszej części omówione będą tylko te momenty, które charakteryzują się wyłącznie dla ćwiczeń z wojskami.

Wszystkie właściwości kierowania przebiegiem ćwiczenia z wojskami wynikają przede wszystkim z faktu, że uczestniczący w nich cały stan osobowy pododdziału, oddziału lub związku wraz ze sprzętem bojowym i wyposażeniem. Ta okoliczność oznacza zarówno aparat kierowniczo-rozjemny, jak i ćwiczących do rozwiązywania szeregu dodatkowych problemów, które zazwyczaj nie występują wyraźnie w ćwiczeniach na mapach lub w ćwiczeniach szkieletowych.

Cwiczenia z wojskami rozpoczynają się od ogłoszenia alarmu i wyprowadzenia ćwiczących pododdziałów /oddziałów/ do rejonów alarmowych lub od zajęcia określonych rejonów zgodnie z położeniem wyjściowym stron. Alarm może poprzedzać właściwe ćwiczenia tylko w tym wypadku, gdy ćwiczącym nierzadko jest termin gotowości do ćwiczenia. Wyprowadzenie wojsk do rejonów alarmowych realizuje się według obowiązującej instrukcji alarmowej w danej jednostce. Zajmowanie nakazanych rejonów wyjściowych do ćwiczenia może odbywać się na podstawie założenia lub odpowiedniego zarządzenia.

W związku z powyższym w ramach kontroli gotowości do ćwiczenia, przedmiotem kontroli może być dodatkowo: przebieg alarmu; przemarsz /przejazd/ wojsk i zajmowanie określonych rejonów zgodnie z otrzymanym położeniem wyjściowym; rozmieszczenie wojsk w rejonach alarmowych lub w położeniu wyjściowym; sprawdzenie stanu wyposażenia wojsk /uzbrojenia, sprzętu bojowego itp./.

Po osiągnięciu określonego położenia wyjściowego przez wojska dowódca najwyższej szkolonej instrukcji otrzymuje zwykle odpowiednie zadanie bojowe, będące podstawą dalszych działań.

Cwiczenia z wojskami prowadzi się bez przerwy w dzień i w nocy niezależnie od warunków atmosferycznych. Czas operacyjny w tych ćwiczeniach zawsze powinien być zgodny z czasem astronomicznym i dlatego nie należy dokonywać żadnych przeszkód w czasie.

Podstawowym źródłem zdobywania danych o położeniu wojsk własnych i nieprzyjaciela w ćwiczeniach z wojskami są przede wszystkim podległe pododdziały uczestniczące w ćwiczeniu.

W świetle tego należy wymagać od ćwiczących wykazania maksimum własnej inicjatywy w zbieraniu niezbędnych danych ze wszystkich

źródeł praktycznie istniejących.

Sztab kierownictwa i rozjemcy powinni ograniczać się do podawania ćwiczącym tylko tych informacji i danych, których nie mogą ani obserwować ani otrzymać od podległych sztabów i pododdziałów. Będą to przede wszystkim dane z wyższego szczebla /dla dowódcy i sztabu najwyższej szalonej instancji/, dane od sąsiadów /o ile w ćwiczeniu nie występują/, od lotnictwa i z innych źródeł oraz dane uzupełniające powstałą sytuację, których z przyczyn obiektywnych ćwiczący uzyskać nie mogą, pomimo występowania podległych szczebli i pozorowania pola walki.

W ćwiczeniach samodzielnych wojsk raketowych i artylerii oprócz tych danych zachodzi potrzeba podawania do wiadomości ćwiczących - decyzji ogólnowojskowych oraz przekazywania zadań wykonawcom w myśl tych decyzji. Sztab kierownictwa w takich ćwiczeniach bierze czynny udział w kierowaniu ogniem wojsk raketowych i artylerii. Pozorowanie pola walki i właściwe urządzenie rejonu ćwiczenia odgrywa w tym przypadku znacznie większą rolę niż w ćwiczeniu wspólnym. Z tych względów aparat kierowniczo-rozjemczy w ćwiczeniach samodzielnych jest bardziej obciążony niż w ćwiczeniach wspólnych.

Pomocą w stwarzaniu odpowiednich sytuacji w ćwiczeniach dwustronnych są rozjemcy terenowi. Rozjemcy ci podczas przebiegu działań znajdują się między ćwiczącymi stronami i wpływają na rozwój sytuacji poprzez rozstrzyganie na swoich odcinkach terenu o powodzeniu jednej lub drugiej strony biorąc za podstawę decyzję ćwiczących dowódców i faktyczne działanie wojsk. Jednakże możliwości ich wyznaczenia są bardzo ograniczone. Z tego względu często podejmuje się próby opierania się na rozjemcach pododdziałowych, którzy w pewnym sensie spełniają podwójną rolę, o czym była już mowa w rozdziale II.

W celu zapewnienia możliwości rozgrywania przebiegu działań w ćwiczeniach dwustronnych według decyzji ćwiczących zachodzi potrzeba utrzymywania stałych kontaktów między rozjemcami stron na wszystkich szczeblach. Ścisła współpraca kierownictwa ćwiczenia z wszystkimi rozjemcami i na odwrót odgrywa kolosalne znaczenie. Dzięki tej współpracy można właściwie korygować działanie stron, wpływać na ich przebieg i śledzić je po obu stronach na wszystkich szczeblach. Daje to możliwość stwarzania pouczających sytuacji, w których powodzenie jednej ze stron uwarunkowane będzie realnymi przesłankami.

Współpracę aparatu rozjemczego można zilustrować na następującym przykładzie: ćwiczący dowódca przyjął właściwą decyzję odnośnie obezwładnienia ogniem artylerii - punktu oporu, który uniemożliwiał jego pododdziałowi przesunięcia się do przodu, a warunki terenowe nie pozwalały na jego obejście. Rozjemca przy danym dowódcy może powiadomić kierownika pozoracji pola walki o potrzebie zapozorowania w danym punkcie oporu ognia artylerii. Sygnał do rozpoczęcia pozoracji może być podany przez tego rozjemcę po przygotowaniu danych i przekazaniu komend ogniowych. Ten sam rozjemca może również powiadomić o sytuacji rozjemcę będącego przy pododdziale broniącym wspomnianego punktu oporu. Po przekazaniu komend ogniowych i zapozorowaniu w danym punkcie oporu - ognia artylerii, rozjemcy strony atakującej /rozjemcy terenowi/ mają pełną podstawę do dania powodzenia na tym kierunku, a rozjemcy strony przeciwnej do wyprowadzenia z walki części ludzi i środków ogniowych, co właściwie będzie zrozumiałe przez ćwiczących dowódców i nikt nie ma podstaw do negowania powodzenia strony atakującej w danym fragmencie walki. W konsekwencji fragment sytuacji rozegrany będzie pouczająco dla obu stron ćwiczących.

Nie uniknie się jednak w tym względzie pewnej umowności, gdyż ocena faktycznej działalności stron, a zwłaszcza ich działalności ogniowej ma do pewnego stopnia charakter subiektywny /żaden ogień nie razi przeciwnej strony, gdyż jest tylko pozorowany/.

Podczas ćwiczeń należy eliminować z pola walki określonych ludzi i środki. Eliminowanie ludzi i sprzętu bojowego z pola walki jest szczególnie ważne w warunkach stosowania broni masowego rażenia. Mogą zdarzać się sytuacje, że trzeba wyprowadzać z walki całe pododdziały lub oddziały. W takich przypadkach pododdziały /oddziały/ te nie mogłyby uczestniczyć w dalszej części ćwiczenia. W związku z tym praktykuje się, że po doprowadzeniu pododdziałów /oddziałów do pełnej gotowości bojowej ponownie wprowadza się je do dalszej walki jako pełnowartościowe wojska lub jako zupełnie nowe siły.

Rozjemcy ogniowi - w ćwiczeniach ogólnowojskowych ze strzelaniem amunicją bojową, a grupy kontrolne samodzielnych i wspólnych ćwiczeniach wojsk raketowych i artylerii zarówno ze strzelaniem, jak i baz strzelania amunicją bojową przez cały czas zbierają odpowiadające dane oraz opracowują dla kierownictwa ćwiczenia /rozjemców/

niezbędne materiały będące podstawą do wystawienia ocen ze strzelania i kierowania ogniem, służby ogniowej /wyszkolenia ogniowego, a pośrednio z taktyki. Zakres prac i sposób ich wykonania ustala się każdorazowo stosownie do potrzeb konkretnego ćwiczenia.

4. Omówienie ćwiczeń.

Omówienie stanowi część składową ćwiczenia taktycznego i jest jednym z najważniejszych elementów doskonalenia szkolonych. Podczas omówienia podsumowuje się wyniki i osiągnięcia ćwiczących, omawia zasadnicze niedociągnięcia w pracy oficerów, sztabów i pododdziałów ze wskazaniem sposobów ich usunięcia i podaniem uzyskanych ocen.

Omówienia ćwiczenia nie należy traktować jedynie jako etapu podsumowania błędów i niedociągnięć ćwiczących, ponieważ jest to tylko jedna strona zagadnienia. Omówienie jest równocześnie dalszym ciągiem pogłębiania wiadomości teoretycznych przez szkolonych i służy do przekazania im konkretnych wniosków i zadań na przyszłość.

Omówienie ćwiczenia posiada więc doniosłe znaczenie szkoleniowo-wychowawcze oraz wymaga dokładnego i wnikliwego przygotowania.

Przygotowanie omówienia rozpoczyna się już w czasie opracowywania ćwiczenia. W tym okresie należy opracować plan omówienia, przygotować schematy /mapy/ ilustrujące myśl przewodnią ćwiczenia, a w miarę możliwości i potrzeb opracować część teoretyczną omówienia oraz wybrać i przygotować określone przykłady historyczne, lub z poprzednich ćwiczeń.

W toku ćwiczenia w dalszym ciągu kontynuuje się przygotowanie do omówienia. Przygotowanie to polega na zebraniu wszystkich pozytywnych i negatywnych danych o pracy, decyzjach i działalności ćwiczących, w formie danych liczbowych oraz chronologicznych notatek, które następnie opracowuje się i wykorzystuje do omówienia.

W ćwiczeniach grupowych dane zbiera kierownik zajęć, a w innych ćwiczeniach - sztab kierownictwa lub grupa omówienia za pośrednictwem rozjemców i grupy kontrolnej. Ponadto sztab kierownictwa /grupa omówienia/ wykorzystuje także osobiste spostrzeżenia i uwagi kierownika ćwiczenia oraz jego zastępców i pomocników.

Na ocenę działalności bojowej wojsk rakietowych i artylerii składają się średnie arytmetyczne oceny z wyszkolenia taktycznego i kierowania ogniem oraz oceny wykonania zadań praktycznych przez baterię techniczną. Kryteria i sposób określania ocen z tych zasadniczych działów ustalone są w obowiązujących programach strzelań wojsk rakietowych i artylerii.

Omówienie przeprowadza się w terminie ustalonym przez kierownika ćwiczenia.

✓ Omówienie ćwiczenia należy rozpoczynać zazwyczaj od podania tematu, celów szkoleniowych i stopnia ich osiągnięcia w ćwiczeniu, a niekiedy również od podania głównych założeń teoretycznych związanych z tematem ćwiczenia. Następnie zapoznaje się ćwiczących ze składem stron, położeniem wyjściowym i zamiarem ogólnym stron. Z kolei omawia się decyzję ćwiczących dowódców oraz podaje krótki przebieg ćwiczenia.

W drugiej części omówienia należy przeprowadzić analizę pracy ćwiczących z punktu widzenia teoretycznego. Praktyczna praca ćwiczących dowódców, sztabów, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb oraz wojsk powinna być ściśle związana i przedstawiona z zagadnieniami teoretycznymi co pozwoli ćwiczącym zrozumieć swoje błędy i wyciągnąć odpowiednie wnioski.

Ważnym elementem omówienia jest właściwa i obiektywna ocena pracy ćwiczących, a przede wszystkim mocne podkreślenie nowych problemów wysuniętych przez ćwiczących oraz zaakcentowanie głównych niedociągnięć.

Omówienie powinno się zakończyć wytycznymi do dalszej pracy w celu usunięcia niedociągnięć, względnie w celu opracowania nowych zagadnień.

Strona organizacyjna omówienia ćwiczenia może być rozwiązywana różnorodnie w zależności od konkretnej sytuacji. Omówienie ćwiczenia może być prowadzone w jednej grupie ze wszystkimi jego uczestnikami, względnie oddzielnie ze składem dowództw i sztabów szczebli ćwiczących. W ramach poszczególnych szczebli ćwiczących omówienia mogą być prowadzone wg rodzajów wojsk.

W ćwiczeniach z wojskami omówienie należy prowadzić oddzielnie z oficerami podoficerami i szeregowcami. Omówienie ćwiczenia z podoficerami i szeregowcami może być poprzedzone omówieniem z oficerami lub na odwrót.

Omówienie z pododdziałami mogą prowadzić rozjemcy oddziałowi /pododdziałowi/ lub ich dowódcy.

Po zakończeniu omówienia kierownik ćwiczenia może przeprowadzić dyskusję z aparatem kierowniczo-rozjemczym w celu zebrania doświadczeń i wniosków co do organizacji i prowadzenia takich ćwiczeń w przyszłości.

Z a k o ń c z e n i e

Omówione wyżej zagadnienia oparte są na dotychczasowej praktyce szkoleniowej. Z tych doświadczeń należy wyciągnąć zasadniczy wniosek, że bezpośrednie, prawidłowe i pełne przygotowanie aparatu kierowniczo-rozjemczego oraz systematyczne szkolenie podwładnych zapewniają przeprowadzenie ćwiczenia na wysokim poziomie i osiągnięcie w pełni wszystkich postawionych celów szkoleniowych.

Wyżej omówionych zasad nie należy traktować jako "recepty" na organizację przygotowania i prowadzenia ćwiczeń. Są to zasady bynajmniej nie jedyne i absolutnie nie szablonowe.

Nie ulega wątpliwości, że metody szkolenia będą się zmieniać i bardziej doskonalić w miarę rozwoju nauki wojennej i wzrostu wymagań stawianych przed kadrą oficerską i wojskami, aby w ten sposób w pełni zabezpieczyć proces szkolenia zgodnie z potrzebami współczesnego pola walki.

Wnioski i doświadczenia z ćwiczeń stanowią cenny dorobek wyszkoleniowy. Odpowiednio przestudiowane i przeanalizowane stają się podstawą lepszej organizacji procesu szkolenia. Dlatego też ciągłe doskonalenie metod szkolenia wojska wymaga aktywnej i twórczej pracy ze strony wszystkich oficerów i generałów.

B i b l i o g r a f i a

1. Instrukcja przeprowadzenia ćwiczeń taktycznych. Wyd. MON-1955r
2. Niektóre zagadnienia szkolenia dowództw i sztabów /zbiór metodyczny /. Wyd. MON - 1952 r.
3. Organizacja i prowadzenie ćwiczeń taktycznych ze strzelaniem amunicją bojową z pododdziałami piechoty. Wyd. GZWB-MON-1955 r.
4. Instrukcja przeprowadzenia ćwiczeń kontrolnych zgrania pododdziałów artylerii naziemnej i artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego. Wyd. Szef.Art.WP - 1960 r.

5. Metodyka prowadzenia zajęć z dywizjonem rakiet taktycznych.
Wyd. MON. sygnatura Art. 431/62, Warszawa 1962 r.
6. Metodyka prowadzenia zajęć z sekcją kontroli technicznej /opracowanie metodyczne/. Wyd. MON, sygnatura Art. 411/62, Warszawa 1962 r.
7. Działanie baterii startowej rakiet operacyjno-taktycznych w natarciu /opracowanie metodyczne/. Wyd. MON. sygnatura Art. 422/62 Warszawa 1962 r.
8. Działanie baterii rakiet operacyjno-taktycznych w natarciu /opracowanie metodyczne/. Wyd. MON, sygnatura Art. 446/63, Warszawa 1963 r.
9. Działanie dywizjonu rakiet operacyjno-taktycznych w operacji zaczepnej armii /opracowanie metodyczne/ Wyd. MON, sygnatura Art. 423/62, Warszawa 1962 r.
10. Dowodzenie oddziałami i pododdziałami rakiet operacyjno-taktycznych w operacji zaczepnej armii /opracowanie metodyczne/. Wyd. MON, sygnatura Art. 421/62.
11. Kierowanie ogniem dywizjonu rakiet operacyjno-taktycznych w operacji zaczepnej armii /opracowanie metodyczne/. Wyd. MON, sygnatura Art 425/62, Warszawa 1962 r.
12. Kierowanie ogniem brygady rakiet operacyjno-taktycznych w operacji zaczepnej armii /opracowanie metodyczne / Wyd. MON, sygnatura Art. 426/62, Warszawa 1962 r.
13. Kierowanie ogniem dywizjonu rakiet operacyjno-taktycznych w okresie przygotowawczym do operacji zaczepnej /opracowanie metodyczne/. Wyd. MON, sygnatura Art. 427/62, Warszawa 1962 r.
14. Czasopismo Myśl Wojskowa:
nr nr 3, 10 - 1954 r.
1, 3, 5 - 1955 r.
12 - 1958 r.
5, 11 - 1959 r.

OPRACOWAŁ
ADJUNKT KATEDRY TAKTYKI W.R.1 Art.

płk dypl. Kazimierz KAGANIEC

drukowano w 40 egz.

nr 1-40-Biblioteka spec.

plk dypl. Kaganiec

ak DEIR

ks. 00361/WW.

[Handwritten signature]

*chyl
jms*